

Onderwerp

Economische Innovatie Agenda 2020

Programma / Programmanummer
Economie & Toerisme / 1041

BW-nummer

Portefeuillehouder
B. Jeene

Samenvatting

De economische ontwikkeling van de stad is steeds meer een gezamenlijke opgave van overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. Innovaties en nieuwe bedrijvigheid realiseren we samen. Dat doen we al een aantal jaren, maar er is meer mogelijk. Door het ontbreken van een gezamenlijke focus missen we kansen. Die focus hebben we samen met onze partners aangebracht. De volgende stap is om aan deze focus actie te koppelen. Deze stap zetten we in de Economische Innovatie Agenda. Wij hebben in de uitwerking van deze Economische Innovatie Agenda 2020 het advies van de Economische Raad Nijmegen, zoals vastgelegd in de "notitie Economische Innovatie Agenda, naar een visie op 2020", en de resultaten van de bespreking daarvan in de raadskamer van 23 oktober jl. meegenomen.

Directie/afdeling, ambtenaar, telefoonnr.
EZ20, Ymke Michels, 9225

Datum ambtelijk voorstel
20 januari 2014
Registratienummer
14.0001145

Aan de Raad voor te stellen

1. De Economische Innovatie Agenda 2020 vast te stellen.
2. De financiering van de uitvoering van deze Economische Innovatie Agenda 2020 voor de jaren 2015 e.v. te betrekken bij de begrotingsvoorbereiding voor 2015.
3. Kennis te nemen van de brief van de leden van de ERN met betrekking tot deze Economische Innovatie Agenda.

Paraaf Datum
akkoord

Leidinggevende

Programmamanager
H. Kielenstijn

Programmadirecteur
I. Hol

Ter besluitvorming door de raad

Besluit B&W d.d. 4 februari 2014 nummer: 3.3

- Conform advies
 Aanhouden
 Anders, nl.

Paraaf Datum
akkoord

Bestuursagenda

Gemeentesecretaris

Portefeuillehouder

1 Probleemstelling

Nijmegen heeft in haar coalitieakkoord “Werken aan een duurzame toekomst” haar ambitie op economisch terrein opgenomen. Nijmegen werkt aan een duurzame en innovatieve economie, met werkgelegenheid die kansen en ontplooiingsmogelijkheden biedt voor al haar inwoners. Tot nu toe ontbrak binnen de kaders van ons vastgestelde economische beleid nog een Economische innovatie Agenda.

De ERN heeft eerder aan het college van B&W en de gemeenteraad geadviseerd over de oploading van de Economische Innovatie Agenda 2020. In vervolg op dit advies en de bespreking daarvan in de raadskamer van 23 oktober jl. is de Economische Agenda 2020 opgesteld.

De Economische Innovatie Agenda is geen nieuw beleid, maar een vastlegging van een andere werkwijze. De essentie van deze werkwijze is dat we meer ruimte, maar ook meer verantwoordelijkheid geven aan onze partners. De agenda geeft de richting aan waarop we onze krachten gaan bundelen en beschrijft de wijze waarop we dat samen met onze partners gaan doen. Dit doen we langs twee sporen, waarbinnen we verschillende programmalijnen onderscheiden. Binnen die programma's voeren we concrete projecten uit.

2 Juridische aspecten

Aan het voorstel zijn geen juridische consequenties verbonden.

3 Doelstelling

Onze ambitie is om de regio Arnhem - Nijmegen internationaal te profileren als economische krachtige regio, met een herkenbare en concurrerende positie op Health & Education. Wij willen voor Nijmegen een duurzame plek in de top van Europese kennisregio's met Health&Education als sleutelsectoren met als resultaat nieuwe innovatieve bedrijven en meer werkgelegenheid.

4 Argumenten

De economische ontwikkeling van de stad is steeds meer een gezamenlijke opgave van overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. Innovaties en nieuwe bedrijvigheid realiseren we samen. Dat doen we al een aantal jaren, maar er is meer mogelijk. Door het ontbreken van een gezamenlijke focus missen we kansen. Die focus hebben we samen met onze partners aangebracht.

Onze focus richten we op waar we goed in zijn. Dat zijn de gebieden Health en Education. We volgen twee sporen om onze activiteiten op deze focus te bepalen: we versterken wat sterk is en we brengen de basis op orde.

De Economische Innovatie Agenda 2020 beschrijft onze focus, onze ambitie en doelstellingen en de manier waarop we daar samen met onze partners in concrete projecten aan werken. De leden van de ERN hebben zich aan de beschreven werkwijze en de daarvoor noodzakelijke inzet gecommitteerd. Dit benadrukken zij in hun brief aan onze gemeenteraad.

5 Klimaat

In de Economische Innovatie Agenda wordt een relatie gelegd met het uitvoeringskader “Duurzaamheid in uitvoering. 2013-2017”. Projecten in het kader van deze Economische Innovatie Agenda 2020 worden gerelateerd aan de doelstellingen van dit uitvoeringskader.

Vervolgvel

2

6 Financiën

In het stadscontract dat wij met de provincie hebben gesloten is één van de beschreven programma's het programma "Versterken kenniseconomie". De provincie stelt gelden beschikbaar in het kader van het Prioritaire Programma Topsectoren, met als voorwaarde cofinanciering van de zijde van de gemeente en een inspanningsverplichting om ook bij derden cofinanciering te realiseren. Aan de Economische Innovatie Agenda 2020 koppelen de partners gezamenlijk middelen om innovatieve projecten tot uitvoering te kunnen brengen. We koersen op een gemeentelijke inzet van gemiddeld € 250.000,- per jaar. In het jaar 2014 doen we dit vanuit huidige programmamiddelen.

Wij zullen in het voorjaar van 2014, bij het opstellen van de Perspectiefnota 2015, bezien of financiële dekking gevonden kan worden vanaf het jaar 2015, om een extra financiële impuls te kunnen geven aan innovatieve projecten uit deze agenda. Als opmaat naar de PN 2015 kan deze budgetvraag ook betrokken worden bij de coalitie-onderhandelingen.

7 Participatie en Communicatie

Met deze Economische Innovatie Agenda 2020 geven we vorm aan de lijn van onze Stadsvisie en maken we gebruik van de kracht van de stad. We hebben onze ERN om advies gevraagd over de noodzakelijke focus, ambitie, doelstellingen en werkwijze voor het realiseren van onze ambitie. Dat advies is verwerkt in deze agenda, waarop we de leden van de ERN om een reactie hebben gevraagd. De leden hebben aangegeven zich aan de beschreven focus, doelstellingen, werkwijze en noodzakelijke inzet van deze Economische Innovatie Agenda 2020 te willen committeren. Dat commitment hebben zij verwoord in een brief aan onze gemeenteraad.

8 Uitvoering en evaluatie

We voeren de Economische Innovatie Agenda 2020 samen met partners in de stad uit. Dat zijn niet alleen onze partners in de ERN, maar ook andere partnerschappen, die we in de concrete projecten aangaan. De ERN zal sturen op het realiseren van projecten binnen de door de gemeenteraad vastgestelde programmalijnen. We monitoren en evalueren onze resultaten op de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen die we hebben gesteld en rapporteren daarover in onze jaarrekening.

9 Risico

De uitvoering van de Economische Innovatie Agenda 2020 staat of valt bij het commitment van alle betrokken partijen. Onze partners zeggen volmondig ja tegen een nieuwe werkwijze, waarin de ontwikkeling en realisatie van projecten binnen de Economische Innovatie Agenda een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de vier O's wordt. Het behouden van dit commitment is daarmee een belangrijke randvoorwaarde, waarop we ons moeten blijven richten.

Bijlage(n):   Bijlagen: - Raadsvoorstel Economische Innovatie Agenda 2020
- Economische Innovatie Agenda 2020
- Brief van leden van de ERN aan de gemeenteraad Nijmegen

Datum raadsvergadering / Nummer raadsvoorstel

12 februari 2014 / 26/2014

Fatale termijn: besluitvorming vóór:

N.v.t.

Onderwerp

Economische Innovatie Agenda

Programma / Programmanummer

Economie & Toerisme / 1041

Portefeuillehouder

B. Jeene

Voorstel van het College van Burgemeester en Wethouders d.d.

4 februari 2014

Samenvatting

De economische ontwikkeling van de stad is steeds meer een gezamenlijke opgave van overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. Innovaties en nieuwe bedrijvigheid realiseren we samen. Dat doen we al een aantal jaren, maar er is meer mogelijk. Door het ontbreken van een gezamenlijke focus missen we kansen. Die focus hebben we samen met onze partners aangebracht. De volgende stap is om aan deze focus actie te koppelen. Deze stap zetten we in de Economische Innovatie Agenda. De Economische Innovatie Agenda is geen nieuw beleid, maar een vastlegging van een andere manier van (samen)werken. De essentie van deze werkwijze is dat we meer ruimte, maar ook meer verantwoordelijkheid geven aan onze partners. We hebben nu een werkwijze in handen waarmee we van focus naar concrete projecten komen. Met deze projecten werken we aan het realiseren van onze ambitie en doelstellingen. We zetten in op een innovatiestrategie om nieuwe werkgelegenheid te realiseren en bestaande werkgelegenheid te behouden door concurrerend te blijven.

Wij hebben in de uitwerking van deze Economische Innovatie Agenda 2020 het advies van de Economische Raad Nijmegen, zoals vastgelegd in de "notitie Economische Innovatie Agenda, naar een visie op 2020", en de resultaten van de bespreking daarvan in de raadskamer van 23 oktober jl. meegenomen.

Voorstel om te besluiten

1. De Economische Innovatie Agenda 2020 vast te stellen.
2. De financiering van de uitvoering van deze Economische Innovatie Agenda 2020 voor de jaren 2015 e.v. te betrekken bij de begrotingsvoorbereiding voor 2015.
3. Kennis te nemen van de brief van de leden van de ERN met betrekking tot deze Economische Innovatie Agenda.

Opgesteld door, telefoonnummer, e-mail

Ymke Michels, 9225, y.michels@nijmegen.nl

Aan de Raad van de gemeente Nijmegen

1 Inleiding

Nijmegen heeft in haar coalitieakkoord “Werken aan een duurzame toekomst” haar ambitie op economisch terrein opgenomen. Nijmegen werkt aan een duurzame en innovatieve economie, met werkgelegenheid die kansen en ontplooiingsmogelijkheden biedt voor al haar inwoners. Tot nu toe ontbrak binnen de kaders van ons vastgestelde economische beleid nog een Economische innovatie Agenda.

Nijmegen heeft een Economische Raad Nijmegen (ERN). De rol van deze ERN is om te adviseren over de economische koers van de stad. Voorzitter van de Economische Raad Nijmegen is de Burgemeester. Daarnaast neemt vanuit de gemeente de wethouder van Economie en Toerisme deel. Verder bestaat de Economische Raad Nijmegen uit (alfabetisch):

- De heer Ir. P. Besselink, lid Raad van Bestuur Royal Haskoning DHV
- De heer Dr. C.P. Boele, voorzitter College van Bestuur HAN
- De heer Prof. Dr. Th.W.A. Camps, voorzitter Raad van Commissarissen Rabobank Rijk van Nijmegen e.o.
- De heer Mr. G.R.C. Dierick, Executive Vice President en General Counsel NXP Semiconductors
- De heer Drs. C.F. van Eert, burgemeester gemeente Beuningen
- Mevrouw Drs. W.L.M. de Koning - Martens, lid College van Bestuur RUN
- De heer R.P.A. Migo, directeur Kamer van Koophandel Centraal Gelderland
- De heer Drs. E. de Rooij, CEO Synthon
- De heer Prof. Dr. M. Samsom, voorzitter Raad van Bestuur UMCN
- Mevrouw Prof. Dr. E.M. Sent, hoogleraar Economie RUN

Mevrouw Dr. A. Traag, gedeputeerde Provincie Gelderland, neemt op basis van de agenda ad hoc als agendalid deel.

De ERN heeft eerder aan het college van B&W en de gemeenteraad geadviseerd over de oplading van de Economische Innovatie Agenda 2020. In vervolg op dit advies en de bespreking daarvan in de raadskamer van 23 oktober jl. is de Economische Agenda 2020 opgesteld.

De Economische Innovatie Agenda is geen nieuw beleid, maar een vastlegging van een andere werkwijze. De essentie van deze werkwijze is dat we meer ruimte, maar ook meer verantwoordelijkheid geven aan onze partners. De agenda geeft de richting aan waarop we onze krachten gaan bundelen en beschrijft de wijze waarop we dat samen met onze partners gaan doen. Dit doen we langs twee sporen, waarbinnen we verschillende programmalijnen onderscheiden. Binnen die programma's voeren we concrete projecten uit.

1.1 Wettelijk kader of beleidskader

Met deze Economische Innovatie Agenda 2020 geven we invulling aan landelijke en provinciale topsectorenbeleid. In de economische agenda ‘Nederland 2020: terug in de top 5’ wordt gesteld dat de Nederlandse economie versneld moet veranderen om de concurrentiekracht te versterken. Life sciences & health is één van de 9 aangewezen topsectoren op nationaal niveau. Dat Nijmegen zich heeft ontwikkeld tot kennisstad, vindt

Vervolgvel

2

erkenning in dit beleid op nationaal niveau. Health Valley Nijmegen is aangemerkt als een belangrijk regionale economisch cluster, zowel op nationaal als provinciaal niveau.

1.2 Relatie met programma

In het programma Economie en Toerisme zetten we in op het initiëren en aanjagen van de economische ontwikkeling van de Stad. We werken aan een duurzame en innovatieve economie, richten onze activiteiten op duurzame groei en behoud van werkgelegenheid en maken daarbij gebruik van de sterke punten van onze stad. We zetten ons maximaal in om werkgelegenheid voor Nijmegen te behouden en nieuwe kansen voor bedrijvigheid te realiseren. We stimuleren de innovatiekracht van Nijmeegse ondernemers. Dat doen we door samen met de partners in de stad, dwarsverbanden te leggen tussen kansrijke ontwikkelingen en initiatieven. In de Economische Innovatie Agenda 2020 leggen we vast hoe we dat doen binnen het spoor “Versterken wat sterk is”.

Aan het spoor “de basis op orde” werken we daarnaast ook vanuit verschillende andere programma’s zoals Klimaat&Energie en Mobiliteit.

2 Doelstelling

Onze ambitie is om de regio Arnhem - Nijmegen internationaal te profileren als economische krachtige regio, met een herkenbare en concurrerende positie op Health & Education. Wij willen voor Nijmegen een duurzame plek in de top van Europese kennisregio’s met Health&Education als sleutelsectoren met als resultaat nieuwe innovatieve bedrijven en meer werkgelegenheid.

3 Argumenten

De economische ontwikkeling van de stad is steeds meer een gezamenlijke opgave van overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. Innovaties en nieuwe bedrijvigheid realiseren we samen. Dat doen we al een aantal jaren, maar er is meer mogelijk. Door het ontbreken van een gezamenlijke focus missen we kansen. Die focus hebben we samen met onze partners aangebracht.

Onze focus richten we op waar we goed in zijn. Dat zijn de gebieden Health en Education. We volgen twee sporen om onze activiteiten op deze focus te richten: we versterken wat sterk is en we brengen de basis op orde.

Versterken wat sterk is

Nijmegen heeft als sterke punten een hoogopgeleide bevolking, de aanwezigheid van kennisinstellingen, een kritische geest en innovatie. Daarbij is Nijmegen vooral sterk in gezondheidszorg en onderwijs. Om er voor te zorgen dat we op de sectoren Health en Education onderdeel uitmaken van de internationale top hebben we topinstellingen, topbedrijven, betrokken MKB-bedrijven en gekwalificeerde werknemers nodig. Om deze voorwaarden te realiseren werken we in projecten op vier programmalijnen: technologie, bedrijvigheid, human capital en internationale profilering. In de programmalijn technologie richten we ons op het ontsluiten van kennis en werken we aan innovaties, nieuwe product markt combinaties en zoeken we (inter)nationale partners. In de programmalijn bedrijvigheid realiseren we nieuwe bedrijvigheid door het stimuleren van startups, het aantrekken van

Vervolgvel

3

nieuwe bedrijven en het faciliteren van groei van bedrijven. Binnen de programmalijn Human Capital richten we ons op het aantrekken van topkenniswerkers, excellentie en onderwijs en het verbeteren van de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. En in de programmalijn internationale profilering werken we aan internationale branding van Nijmegen en organiseren we congressen en seminars.

Basis op orde

Om te kunnen versterken én de brede (economische) ontwikkeling van heel Nijmegen mogelijk te maken moeten de basis vestigingsvoorwaarden, 'het fundament', op orde zijn. Dat vraagt om een goed vestigingsklimaat. We zetten daarvoor in op projecten op programmalijnen duurzaamheid, bereikbaarheid, aantrekkelijk woon- en leefklimaat en dienstverlening. De projecten op deze lijnen moeten een relatie hebben met onze eerder aangegeven focus en de projecten die we in ons versterkingsspoor uitvoeren.

Overheid, ondernemingen, onderwijs en onderzoeksinstituten hebben de handen ineen geslagen. De Economische Innovatie Agenda 2020 beschrijft onze focus, onze ambitie en doelstellingen en de manier waarop we daar samen met onze partners in concrete projecten aan werken. Daar zijn we al mee begonnen, in de agenda zijn voorbeelden van projecten opgenomen, en daar gaan we voortvarend mee verder. De leden van de ERN hebben zich aan de beschreven werkwijze en de daarvoor noodzakelijke inzet gecommitteerd. Dit benadrukken zij in hun brief aan onze gemeenteraad. Zij willen, samen met de gemeente, de motor zijn in een projectenmachine, waarmee steeds weer innovatieve projecten worden ontwikkeld en tot uitvoering komen.

4 Klimaat

In de Economische Innovatie Agenda wordt een relatie gelegd met het uitvoeringskader "Duurzaamheid in uitvoering. 2013-2017". Projecten in het kader van deze Economische Innovatie Agenda 2020 worden gerelateerd aan de doelstellingen van dit uitvoeringskader.

5 Risico's

De uitvoering van de Economische Innovatie Agenda 2020 staat of valt bij het commitment van alle betrokken partijen. In het bereiken van commitment is de afgelopen anderhalf jaar, samen met onze partners uit de ERN, veel energie gestoken. Onze partners zeggen volmondig ja tegen een nieuwe werkwijze, waarin de ontwikkeling en realisatie van projecten binnen de Economische Innovatie Agenda een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de vier O's wordt. Het is een samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Deze gezamenlijke verantwoordelijkheid is vernieuwend en grensverleggend voor de aangesloten partijen en zal zich in de praktijk moeten gaan vormen. Daarbij is het behouden van het gezamenlijk commitment belangrijke randvoorwaarde. Commitment moet zich, bij alle partners, gaan vertalen in inzet van mensen en middelen op concrete projecten.

6 Financiën

In het stadscontract dat wij met de provincie hebben gesloten is één van de beschreven programma's het programma "Versterken kenniseconomie". De provincie stelt gelden beschikbaar in het kader van het Prioritaire Programma Topsectoren, met als voorwaarde cofinanciering van de zijde van de gemeente en een inspanningsverplichting om ook bij derden cofinanciering te realiseren. Aan de Economische Innovatie Agenda 2020 koppelen

Vervolgvel

4

de partners gezamenlijk middelen om innovatieve projecten tot uitvoering te kunnen brengen. We koersen op een gemeentelijke inzet van gemiddeld € 250.000,- per jaar. In het jaar 2014 doen we dit vanuit huidige programmamiddelen.

Wij zullen in het voorjaar van 2014, bij het opstellen van de Perspectiefnota 2015, bezien of financiële dekking gevonden kan worden vanaf het jaar 2015, om een extra financiële impuls te kunnen geven aan innovatieve projecten uit deze agenda. Als opmaat naar de PN 2015 kan deze budgetvraag ook betrokken worden bij de coalitie-onderhandelingen.

7 Participatie en Communicatie

Met deze Economische Innovatie Agenda 2020 geven we vorm aan de lijn van onze Stadsvisie en maken we gebruik van de kracht van de stad. We hebben onze ERN om advies gevraagd over de noodzakelijke focus, ambitie, doelstellingen en werkwijze voor het realiseren van onze ambitie. Dat advies is verwerkt in deze agenda, waarop we de leden van de ERN om een reactie hebben gevraagd. De leden hebben aangegeven zich aan de beschreven focus, doelstellingen, werkwijze en noodzakelijke inzet van deze Economische Innovatie Agenda 2020 te willen committeren. Dat commitment hebben zij verwoord in een brief aan onze gemeenteraad.

8 Uitvoering en evaluatie

We voeren de Economische Innovatie Agenda 2020 samen met partners in de stad uit. Dat zijn niet alleen onze partners in de ERN, maar ook andere partnerschappen, die we in de concrete projecten aangaan. De ERN zal sturen op het realiseren van projecten binnen de door de gemeenteraad vastgestelde programmalijnen. We monitoren en evalueren onze resultaten op de kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen die we hebben gesteld en rapporteren daarover in onze jaarrekening.

College van Burgemeester en Wethouders van Nijmegen,

De Burgemeester,

De Gemeentesecretaris,

drs. H.M.F. Bruls

drs. B. van der Ploeg

Bijlage(n): - Economische Innovatie Agenda
Bijlage(n): - Brief leden ERN aan de gemeenteraad Nijmegen

Economische Innovatie Agenda 2020

Werkgelegenheidsoffensief Nijmegen

Inhoudsopgave

0. Samenvatting	1
1. Inleiding	3
2. Waarom een Economische Innovatie Agenda	5
3. De Economische Innovatie Agenda in haar bredere context	6
3.1. Prioriteiten op nationaal niveau	6
3.2. Maatschappelijke trends en ontwikkelingen	6
3.3. Regionale ontwikkelingen	7
3.4. Economisch profiel Nijmegen	8
4. Van ambitie naar programmalijnen	12
4.1. Ambitie en doelstellingen	12
4.2. Sporen en programmalijnen	13
5. Spoor 1: Versterken wat sterk is	14
5.1. Technologie	15
5.2. Bedrijvigheid	17
5.3. Human Capital	18
5.4. Internationale Profilerings	21
6. Spoor 2: De basis op orde	22
6.1. Duurzaamheid	23
6.2. Bereikbaarheid	24
6.3. Aantrekkelijk woon- en leefklimaat	25
6.4. Dienstverlening	25
7. Aanpak en uitvoering	26
8. Middelen	28
9. Overzicht programmalijnen, projectenportefeuilles en reeds gestarte projecten	30
10. Monitoring en evaluatie	32

0. Samenvatting

De economische ontwikkeling van de stad is steeds meer een gezamenlijke opgave van overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. Innovaties en nieuwe bedrijvigheid realiseren we samen. Dat doen we al een aantal jaren, maar er is meer mogelijk. Door het ontbreken van een gezamenlijke focus missen we kansen. Die focus hebben we samen met onze partners aangebracht. De volgende stap is om aan deze focus actie te koppelen. Deze stap zetten we in de Economische Innovatie Agenda. De Economische Innovatie Agenda is geen nieuw beleid, maar een vastlegging van een andere manier van (samen)werken. De essentie van deze werkwijze is dat we meer ruimte, maar ook meer verantwoordelijkheid geven aan onze partners. We hebben nu een werkwijze in handen waarmee we van focus naar concrete projecten komen. Met deze projecten werken we aan het realiseren van onze ambitie en doelstellingen. We zetten in op een innovatiestrategie om nieuwe werkgelegenheid te realiseren en bestaande werkgelegenheid te behouden door concurrerend te blijven.

Ambitie

Deze Economische Innovatie Agenda geeft een gezamenlijke ambitie, met 2020 als horizon. Onze ambitie voor 2020 is om de regio Arnhem - Nijmegen internationaal te profileren als economisch krachtige regio, met een herkenbare en concurrerende positie op Health & Education. Deze ambitie vertalen we in deze agenda naar een aantal concrete doelstellingen. Dit alles met als uiteindelijke doel werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te creëren. Deze Economische Innovatie Agenda heeft daarmee het karakter van een werkgelegenheids-offensief. Ons uiteindelijke doel is om meer werkgelegenheid te creëren: 10.000 extra arbeidsplaatsen in 2020.

Van ambitie naar doelstellingen

We hebben onze ambitie vertaald in een aantal kwalitatieve doelstellingen:

- We versterken de economische structuur van Nijmegen met focus op Health & Education, slimme cross-overs en verbinding met de verzorgende bedrijven (MKB).
- We stimuleren ondernemerschap en geven een impuls aan starters die willen wortelen in de regio en de doorgroei van starters.
- We zorgen voor een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, zodat er ook straks voldoende en gekwalificeerde mensen beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt.
- We maken het vestigingsklimaat aantrekkelijker, door te zorgen voor een complementair aanbod van ruimte voor bedrijven & kantoren en verbeteringen in de bereikbaarheid die nodig zijn om de economie te laten floreren.
- We profileren de stad en regio scherper, en dragen zo bij aan het vinden en binden van studenten, kenniswerkers en bedrijven.

Daarnaast hebben we ook kwantitatieve doelen. We willen bovenop wat we al hebben:

- 1 top-kennis instelling die als kennisbron en voor de uitstraling onmisbaar is;
- 10 top-bedrijven met internationale naamsbekendheid en in hun marktsegment accelerator van groei en innovatie;
- 100 betrokken MKB bedrijven die de basis en het cement vormen van de regionale kenniseconomie en ambitie uitstralen in termen van vernieuwing en groei;
- 1.000 nieuwe en/of hoogwaardige arbeidsplaatsen voor kenniswerkers;
- 10.000 structurele arbeidsplaatsen die hier direct dan wel indirect mee samenhangen.

Focus om resultaten te bereiken

Onze focus richten we op waar we goed in zijn. Dat zijn de gebieden Health en Education. We volgen twee sporen om onze activiteiten op deze focus te richten: we versterken wat sterk is en we brengen de basis op orde.

Versterken wat sterk is

Nijmegen heeft als sterke punten een hoogopgeleide bevolking, de aanwezigheid van kennisinstellingen, een kritische geest en innovatie. Daarbij is Nijmegen vooral sterk in gezondheidszorg en onderwijs. Om er voor te zorgen dat we op de sectoren Health en Education onderdeel uitmaken van de internationale top hebben we topinstellingen, topbedrijven, betrokken MKB-bedrijven en gekwalificeerde werknemers nodig. Om deze voorwaarden te realiseren werken we in projecten op vier programmalijnen: technologie, bedrijvigheid, Human Capital en internationale profilering. In de programmalijn technologie richten we ons op het ontsluiten van kennis en vullen we de projectportefeuilles innovaties, nieuwe product markt combinaties en (inter)nationale partners. In de programmalijn bedrijvigheid realiseren we nieuwe bedrijvigheid door projecten op de portefeuilles stimuleren start ups, aantrekken van nieuwe bedrijven en faciliteren van groei van bedrijven. Binnen de programmalijn Human Capital werken we met de portefeuilles aantrekken topkenniswerkers, excellentie en onderwijs en verbeteren aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. En in de programmalijn internationale profilering werken we met de projectportefeuilles internationale branding van Nijmegen en congressen/seminars.

Basis op orde

Om te kunnen versterken én de brede (economische) ontwikkeling van heel Nijmegen mogelijk te maken moeten de basis vestigingsvoorwaarden, 'het fundament', op orde zijn. Dat vraagt om een goed vestigingsklimaat. Onze Monitor Vestigingsklimaat laat zien dat we onze basis randvoorwaarden nog niet allemaal op orde hebben. Nijmeegse ondernemers geven het vestigingsklimaat in Nijmegen in 2012 gemiddeld een 6,6. We willen naar een hogere score. We zetten in op projecten op programmalijnen duurzaamheid, bereikbaarheid, aantrekkelijk woon- en leefklimaat en dienstverlening. De projecten op deze lijnen moeten een relatie hebben met onze eerder aangegeven focus en de projecten die we in ons versterkingsspoor uitvoeren.

Samenwerken in projecten

Overheid, ondernemingen, onderwijs en onderzoeksinstituten hebben de handen ineen geslagen. Aan de hand van de programmalijnen en projectportefeuilles in deze agenda, ons werkgelegenheids-offensief, werken we samen met onze partners in projecten aan onze ambitie. In paragraaf 9 van deze agenda is zichtbaar dat we daarmee al gestart zijn en geven we een aantal voorbeelden van lopende projecten of projecten die al snel gaan starten. Onze Economische Raad Nijmegen is de motor in een projectenmachine, waarmee steeds weer innovatieve projecten worden ontwikkeld en tot uitvoering gebracht. Wij kiezen hierbij niet voor een nieuwe uitvoeringsorganisatie, maar zetten in op de huidige structuur van samenwerking, die we steeds verder uitbreiden.

Middelen en monitoren

We koersen op een gemeentelijke inzet van gemiddeld €250.000,- per jaar. Tot 2015 doen we dit vanuit huidige programmamiddelen. Voor de begrotingsbehandeling van 2015 en verdere jaren zullen we een voorstel opstellen waarmee we een extra financiële impuls aan innovatieve projecten uit deze agenda kunnen geven. We monitoren en evalueren onze resultaten op de doelstellingen die we hebben gesteld en rapporteren daarover in onze jaarrekening.

1. Inleiding

Aanleiding

De economische ontwikkeling van de stad is steeds meer een gezamenlijke opgave van overheid, ondernemers, onderwijs en onderzoek. We zoeken nadrukkelijk de samenwerking in de stad op om grote uitdagingen aan te gaan en problemen op te lossen om zo onze economische positie te versterken. De noodzaak daartoe is in de stad door alle partijen onderschreven. Partnerschap en delen van verantwoordelijkheden staan hierbij centraal.

Nijmegen mist tot nu toe economische kansen door het ontbreken van een gezamenlijke visie, door versnippering van inzet van middelen, en door een mismatch tussen vraag en aanbod van kennisinstellingen en bedrijven. Schattingen voor de toekomst laten voor Nijmegen voor de komende jaren een bescheiden banengroei zien die echter gepaard gaat met een werkloosheid die op een hoger niveau ligt dan de afgelopen jaren. We hebben met het opstellen en uitvoeren van een Economische Innovatie Agenda als doel om een samenhangende toekomstvisie te ontwikkelen, om voor de korte en langere termijn kansen te benutten en gericht investeringen te doen. Zo versterken we de Nijmeegse economie, realiseren we extra werkgelegenheid en maken we onze economie meer toekomstbestendig. Deze agenda heeft daarmee het karakter van een werkgelegenheids-offensief, ons antwoord op de effecten van de economische crisis van de afgelopen jaren. Bij het werken aan werkgelegenheid volgen we verschillende invalshoeken. Een werkgelegenheids-offensief is erop gericht de agenda's voor onderwijs, economische innovaties en de aanpak werk en inkomen met elkaar te verbinden. Niet door nieuw beleid toe te voegen, maar door in de uitvoering gezamenlijk op te trekken. Dat doen we aan de hand van concrete projecten.

Het is van belang een eenduidige focus aan te brengen op basis waarvan keuzes worden gemaakt en prioriteiten worden gesteld, in agenda, programmaliijnen en daarbinnen projecten. Het werkgelegenheids-offensief is in feite een "projectenmachine" die continu in beweging is. Elk jaar ronden we projecten af en starten we weer nieuwe projecten op.

De Economische Innovatie Agenda is geen nieuw beleid, maar een vastlegging van een andere werkwijze. De essentie van deze werkwijze is dat we meer ruimte, maar ook meer verantwoordelijkheid geven aan onze partners. Dat is nodig om gezamenlijk commitment te realiseren. De agenda moet een impuls geven die zich vertaalt in een gezamenlijke focus en een vergroting van ons vermogen tot innoveren. De agenda is een bestendiging van ons economische beleid, maar daarnaast brengen we gezamenlijk met onze partners wel meer richting aan waarop we onze krachten gaan bundelen. Zo maken we in de lijn van onze Stadsvisie gebruik van de kracht van de stad. We proberen niet alleen met minder meer te bereiken, maar we opereren ook in onze nieuwe rollen. Daarbij is het leggen van verbindingen cruciaal. Deze verbindingen leggen we niet alleen op lokaal niveau, maar ook op het niveau van Nijmegen en omliggende gemeenten en op schaalniveau Arnhem – Nijmegen. De verbindingen en allianties kunnen steeds variëren, afhankelijk van de noodzakelijke schaalgrootte en inzet, en zullen soms ook bovenregionaal en grens overstijgend zijn.

Strategie

In de verbinding tussen kennis (toponderzoek, onderzoekinfrastructuur), kunde (talent, toponderwijs) en kassa (innovatie en ondernemerschap), waarmee we beogen ons innovatieve vermogen te vergroten, zit de kracht van Nijmegen in de sectoren Health & Education. Belangrijke pijlers in onze Economische Innovatie Agenda zijn gericht op het "versterken wat sterk is". Op basis van die sterkte worden meerdere sporen ingezet om onze ambitie te realiseren.

Daarnaast verwachten we dat een belangrijk deel van de ambitie gerealiseerd wordt door maximaal in te zetten op de potentie en dynamiek van onze eigen instellingen (onderzoek, onderwijs) en bedrijven. Maar daarvoor moeten de basis randvoorwaarden zo optimaal mogelijk ingevuld worden.

In onze Stadsvisie hebben we het belang van samenhang tussen onderwijs, onderzoek, ondernemers en overheid benadrukt. De economische dynamiek in de regio vloeit voort uit investeringsbeslissingen van het bedrijfsleven. Daaraan is een goede interactie tussen onderwijs- en onderzoekinstellingen en overheid ondersteunend. Gezamenlijk worden krachten gebundeld en de focus gelegd op de oplossing van problemen en benutten van kansen voor innovatieve ondernemingen en ondernemende innovaties, met als uiteindelijk resultaat 10.000 extra arbeidsplaatsen.

Agenda in de vorm van programmalijnen

De agenda is geen limitatieve beschrijving van activiteiten, maar beschrijft een werkwijze, waarin we door het aanbrengen van focus en vervolgens via verschillende programmalijnen, gezamenlijk met onze partners in de Economische Raad Nijmegen, innovatieve projecten ontwikkelen en tot uitvoering brengen. Dit alles gericht op een gezamenlijke ambitie om te blijven excelleren en economische groei te realiseren.

2. Waarom een Economische Innovatie Agenda

Deze agenda beschrijft geen koerswijziging, geen nieuwe beleidsvoornemens, maar brengt wel meer focus aan. Samen met onze externe partners hebben we geconcludeerd dat er nog veel potentie op het gebied van toepassing van innovaties onbenut blijft. Dat wordt niet veroorzaakt door leemtes in het Nijmeegse economische beleid, maar door het nog onvoldoende gericht bundelen van krachten om een gezamenlijke ambitie te realiseren. Door samen te werken kunnen we onze ambitie verhogen en meer resultaat te boeken.

Economische Beleid Nijmegen

Ons economische beleid richt zich breed op het initiëren, aanjagen en het ontwikkelen van de economische ontwikkeling van de Stad. We werken aan een duurzame en innovatieve economie, richten onze activiteiten op duurzame groei en behoud van werkgelegenheid en maken daarbij gebruik van de sterke punten van onze stad. We zetten ons maximaal in om werkgelegenheid voor Nijmegen te behouden en nieuwe kansen voor bedrijvigheid te realiseren. Werkgelegenheid die kansen en ontwikkelingsmogelijkheden biedt voor al onze inwoners, van lager opgeleid tot universitair geschoold. Voorbeelden van activiteiten die we daarvoor uitvoeren zijn accountmanagerschap, acquisitie en projecten als "Techniek Werkt".

We stimuleren de innovatiekracht van Nijmeegse ondernemers. Dat doen we door samen met de partners in de stad, waaronder de Economische Raad Nijmegen, dwarsverbanden te leggen tussen kansrijke ontwikkelingen en initiatieven. Zo dragen we vanuit het Ondernemersfonds bij aan innovatieve projecten en nemen bijvoorbeeld deel aan projecten als ikStartSmart.

We willen een vitale (binnen-) stad en groei van onze toeristische sector. In dat kader voeren we activiteiten uit zoals het Actieprogramma "Economisch Offensief Binnenstad Nijmegen", binnenstadspromotie en aanpak van leegstand.

Wij zorgen voor goede en voldoende ruimte voor bedrijvigheid in Nijmegen en een goede bereikbaarheid daarvan. Daarbinnen verrichten we activiteiten zoals bedrijventerreinenbeleid, werklocatiemanagement en onze bijdrage aan het Regionaal Programma Bedrijventerreinen.

We doen dus al heel veel, in wisselende samenwerkingsverbanden. De Economische Innovatie Agenda 2020 is de uitkomst van een zoektocht naar hoe we samen nog meer "het verschil" kunnen maken, hoe we gezamenlijk meer kunnen bereiken. Daarbij gaat het niet alleen om een stip aan de horizon, een gezamenlijke ambitie, maar vooral om de weg daar naar toe. Een toekomstbestendige manier van samenwerken, die zich in de vorm van concrete resultaten gaat bewijzen.

Ambitie

De Economische Innovatie Agenda geeft een gezamenlijke ambitie, met 2020 als horizon. Onze ambitie voor 2020 is om de regio Arnhem - Nijmegen internationaal te profileren als economische krachtige regio, met een herkenbare en concurrerende positie op Health & Education. Deze ambitie vertalen we in deze agenda naar een aantal concrete doelstellingen. Dit alles met als uiteindelijke doel werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te creëren. Deze Economische Innovatie Agenda heeft daarmee het karakter van een werkgelegenheidsoffensief. Ons uiteindelijke doel is om meer werkgelegenheid te creëren: 10.000 extra arbeidsplaatsen in 2020.

3. De Economische Innovatie Agenda in haar bredere context

Deze Economische Innovatie Agenda 2020 staat niet op zichzelf, maar komt voort uit een aantal landelijke, regionale en lokale ontwikkelingen. In deze paragraaf schetsen wij die bredere context waarbinnen we de agenda gaan uitvoeren. Deze context bepaalt voor een aantal programmalijnen en projecten de samenstelling van de samenwerkingsverbanden. Rijk, provincie en regionale partijen zijn partners waar we regelmatig samenwerking mee aangaan. Niet alleen in financiële constructies, maar zeker ook op de inhoudelijke raakvlakken.

3.1. Prioriteiten op nationaal en provinciaal niveau

In de Economische Agenda 'Nederland 2020: terug in de top 5' wordt gesteld dat de Nederlandse economie versneld moet veranderen om de concurrentiekracht te versterken. 2020 staat voor: Nederland als innovatief, internationaal georiënteerd en involverend land, door sterker te maken waar we in excelleren.

Er is gekozen voor het versterken van innovatieve topsectoren: tuinbouw en uitgangsmaterialen, agri&food, water, life sciences & health, chemie, high tech, energie, logistiek en creatieve industrie. Trefwoorden zijn: aanbrengen van focus in innovatie- en onderzoeksbeleid, aantrekken van internationaal talent en versterken van de branding van Nederland. Life sciences & health is één van de 9 topsectoren. De markt voor life sciences groeit door de vergrijzing, de toename van sommige ziekten en medische innovaties. Deze innovaties zijn te danken aan doorbraken in onderzoek. Nederland hoort op onderzoekgebied bij de internationale top. Maar er is winst te behalen als bedrijven er in slagen om deze kennis vaker om te zetten in nieuwe medicijnen of technologieën.

Dat Nijmegen zich heeft ontwikkeld tot kennisstad, vindt erkenning in dit beleid op nationaal niveau. Health Valley Nijmegen is aangemerkt als een belangrijk regionale economisch cluster. Dit biedt kansen voor het aantrekken van nieuwe investeringen, verdere groei van de sector en daarmee de groei van de Nijmeegse economie. Op provinciaal niveau kent Gelderland een aantal kansrijke sectoren en clusters. Het gaat daarbij om Health Valley (Red Med Tech Highway), Triangle en een aantal regionaal geclusterde en kennisintensieve activiteiten: energie- en milieutechnologie, biomassa agroketens / biobased economy, de maakindustrie en het modecluster.

3.2. Maatschappelijke trends en ontwikkelingen

De economische prestaties van Nijmegen zijn goed en de economische structuur en sterkten van de stad en regio bieden kansen voor de toekomst. (Mondiale) ontwikkelingen gaan snel en hebben gevolgen voor onze lokale economie.

Economische ontwikkeling

Na een sterke economische groei rond de eeuwwisseling, stonden de afgelopen jaren in het teken van de economische stagnatie. Op de korte termijn worden beperkte groeicijfers verwacht. Op de langere termijn zullen de economische groeicijfers naar verwachting langzaam aan weer toenemen.

Mondialisering

We ondervinden in Nijmegen de invloed van een economische context die mondialiseert. Concurrentie vindt plaats op wereldniveau. De schaal waarop bedrijven concurreren is niet langer nationaal, maar internationaal. Bedrijven zijn daardoor minder honkvast. Tegelijkertijd neemt het belang van de herkenbaarheid en identiteit van regio en stad toe.

Demografische ontwikkeling

De demografie van Nederland verandert. Het aandeel van jongeren in de beroepsbevolking neemt af. Er zijn meer actieve ouderen en mensen worden gemiddeld ouder. Met de vergrijzing neemt de druk op de beroepsbevolking steeds verder toe. Op de langere termijn zal de arbeidsmarkt 'verkrappen' en zal de factor arbeid steeds belangrijker worden als vestigingsplaatsfactor. De aanzienlijke studentenpopulatie en de toename van het aantal jonge gezinnen in de stad vormen nu en in de toekomst ook een belangrijke groep consumenten voor detailhandel, horeca en vrijetijdsvoorzieningen in de stad. Met name de vrijetijdssector en de gezondheidssector spelen in op de groeiende consumentengroep ouderen.

Technologische vernieuwing

Digitalisering van de samenleving leidt tot andere mogelijkheden voor werken en communiceren. Het heeft een enorme impact op de ruimtelijk-economische inrichting van de stad en het gebruik van de (openbare) ruimte. Zo leidt het 'nieuwe werken' tot andere vormen van werklocaties en heeft internetgebruik grote consequenties voor de retail. Technologische vernieuwing leidt tot nieuw, innovatief en creatief ondernemerschap, waarbinnen talent zich kan ontwikkelen en nieuwe groeisectoren kunnen excelleren.

Verduurzaming economie

De roep om verduurzaming van de economie neemt de komende jaren nog verder toe. Van bedrijven, instellingen en overheidsorganisaties wordt steeds meer geëist dat zij op een duurzame manier gaan produceren. Door duurzame oplossingen te bedenken en innovatie en kennis op het vlak van duurzame energie over te dragen, versterken bedrijven hun concurrentiepositie.

Multilevel governance en participatie

De burger wordt mondiger, wil steeds beter geïnformeerd worden en meepraten. Er is sprake van een toenemende decentralisering en deregulering. Waar de overheid financieel en juridisch terugtreedt, zal een sterker beroep worden gedaan op eigen verantwoordelijkheid en initiatieven die samen met bedrijfsleven, investeerders en belanghebbenden worden ontwikkeld. De verbindende capaciteiten van overheden – op alle schaalniveaus - bepalen het succes van regio's. Het is mede vanuit deze achtergrond dat de Economische Innovatie Agenda 2020 een samenspel is van overheid, ondernemers en onderwijs- en onderzoeksinstellingen.

3.3. Regionale ontwikkelingen

De economische positie en ontwikkeling van Nijmegen worden in grote mate beïnvloed door regionale ontwikkelingen. Nijmegen is een centrumstad voor het Rijk van Nijmegen en voor een veel grotere regio die ook over de grens reikt. Een groot deel van de Nijmeegse beroepsbevolking werkt in de regio. Nijmegen heeft belang bij een sterke regio en de regio bij een sterke stad. Kansen zijn er volop. Europees en nationaal wordt al vele jaren het beleid gericht op het sterker maken van wat al sterk is, op investeren in regio's die kunnen gelden als economische motor. Daar hoort Nijmegen bij.

Nijmegen en Arnhem liggen geografisch dicht bij elkaar en lijken de laatste decennia naar elkaar toe te groeien. Nijmegen en Arnhem vormen samen het hart van de economische ontwikkeling in de regio. Een goede en hechte samenwerking tussen beide steden is voor de gehele regio van onmiskenbaar belang. Het streven om minimaal de vierde economische regio van Nederland te blijven, die aantrekkelijk, goed bereikbaar en internationaal concurrerend is, is een belangrijke reden voor samenwerking tussen (de regio) Arnhem en (de regio) Nijmegen. De regio heeft zich ontwikkeld tot één van de economische kerngebieden en de zesde werkgever in Nederland.

De economie van Arnhem en de economie van Nijmegen verschillen sterk van elkaar. Arnhem heeft een economische agenda waarin energie- en milieutechnologie, zakelijke dienstverlening, zorg en welzijn, toerisme en creatieve industrie dominant zijn; voor Nijmegen zijn health, semiconductors en kennis dragers van de lokale economie. Nijmegen en Arnhem zijn (meestal) geen concurrenten, maar complementair aan elkaar. We hebben ieder onze eigen economische samenwerkingspartners. De regionale samenwerking in projecten zal er daarom telkens anders uitzien, afhankelijk van het gezamenlijk belang en de verschillende partners die erbij betrokken zijn.

In de regionale samenwerking zetten we in op de economische profilering van de regio. We versterken het beeld van een regio die één economisch geheel is en waarin de verschillende steden en omliggende regio's elkaar aanvullen. We onderstrepen de kracht van samenwerking tussen de twintig gemeenten, kennisinstellingen en bedrijven. We versterken de (internationale) concurrentiekracht van de regio door ook op regionaal niveau vorm te geven aan samenwerking binnen triple helix verband. We werken aan kansrijke projecten in wisselende allianties waarmee we niet alleen de stad, maar ook de economische basis van de regio op orde houden en selecteren een beperkt aantal sterke punten, waarmee we ons als regio profileren. Daarbij denken we aan Health, EMT en toerisme. Ook onze lobbykracht richting de provincie, het landsdeel Oost, de rijksoverheid en Europa wordt sterker naarmate er meer namens de regio wordt opgetreden.

En we willen zorgen voor een aantrekkelijke, goed bereikbare en internationaal concurrerende regio. Samenwerking binnen de regio in het op orde houden van de basis randvoorwaarden ligt voor de hand en er is breed draagvlak voor onder lokale overheden, bedrijven en kennisinstellingen. Concreet gaat het daarbij om het zorgen voor een optimale bereikbaarheid van de regio, mobiliteit trekt zich immers niets aan van grenzen. Een uitstekende bereikbaarheid is één van de belangrijkste vestigingsfactoren voor ondernemers, instellingen en personen. Uitgangspunt is dat de huidige regionale samenwerking op het gebied van mobiliteit goed loopt en gecontinueerd wordt.

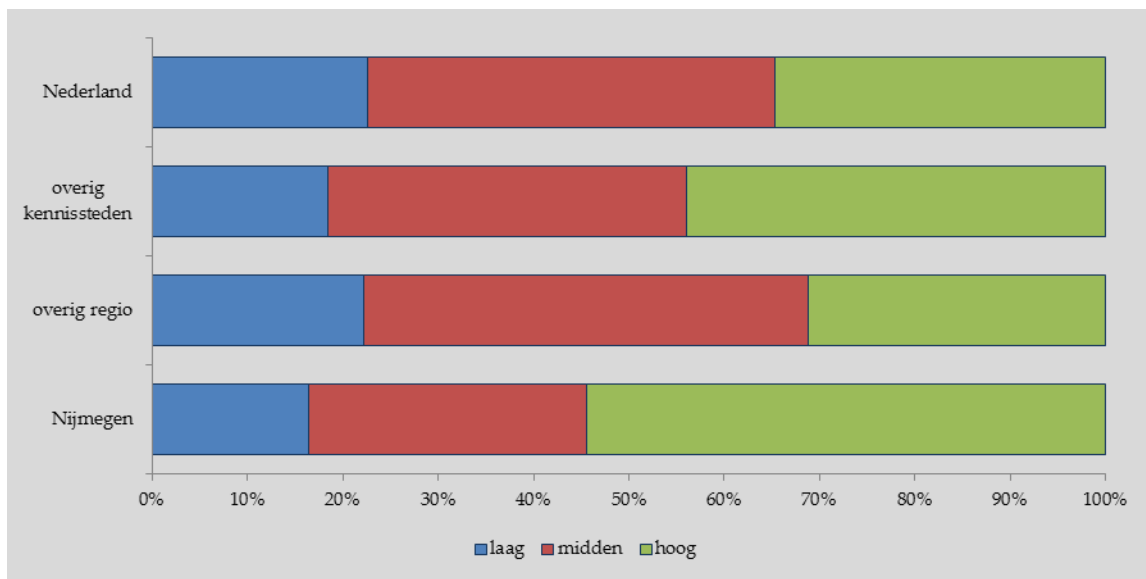
Maar ook de ontwikkelingen in de omliggende regio's bieden kansen voor economische samenwerking. Daarbij richten we ons in elk geval op de regio's rond Wageningen, Oss en Eindhoven.

3.4. Het Nijmeegse economische profiel

In onze Stadsvisie stellen we ons de vraag hoe toekomstbestendig de stad is. Nijmegen is een middelgrote stad buiten de Randstad. Onderzoek laat zien dat in Nederland en in Europa de meeste economische groei gerealiseerd wordt in middelgrote steden aan de randen van de metropolitane gebieden. Nijmegen heeft een goede uitgangspositie, maar Nijmegen is nog geen brainport.

Economische structuur

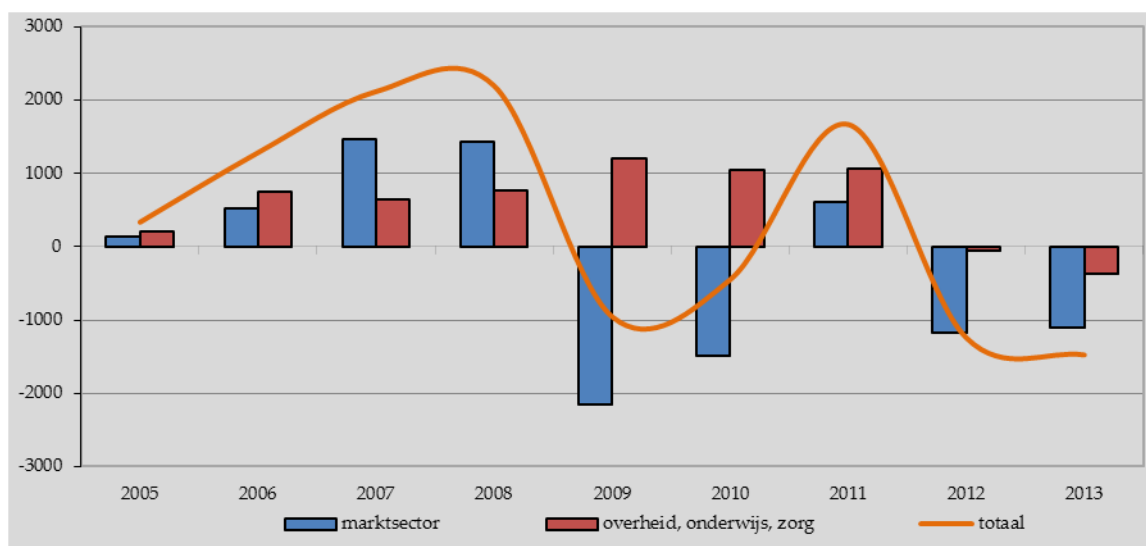
De Nijmeegse economische structuur is de afgelopen decennia snel veranderd. De traditionele industrie heeft plaatsgemaakt voor een op kennis gebaseerde industrie. De beroepsbevolking van Nijmegen is relatief hoog opgeleid: ongeveer 50% van de Nijmeegse bevolking is HBO of universitair geschoold. Landelijk is dit aandeel: 34% (CBS 2012). Toegang tot kennis is in toenemende mate de belangrijkste factor voor economisch rendement.

Opleidingsniveau Nijmeegse beroepsbevolking
Bron: Stads- en Wijkmonitor 2014

Werkgelegenheid

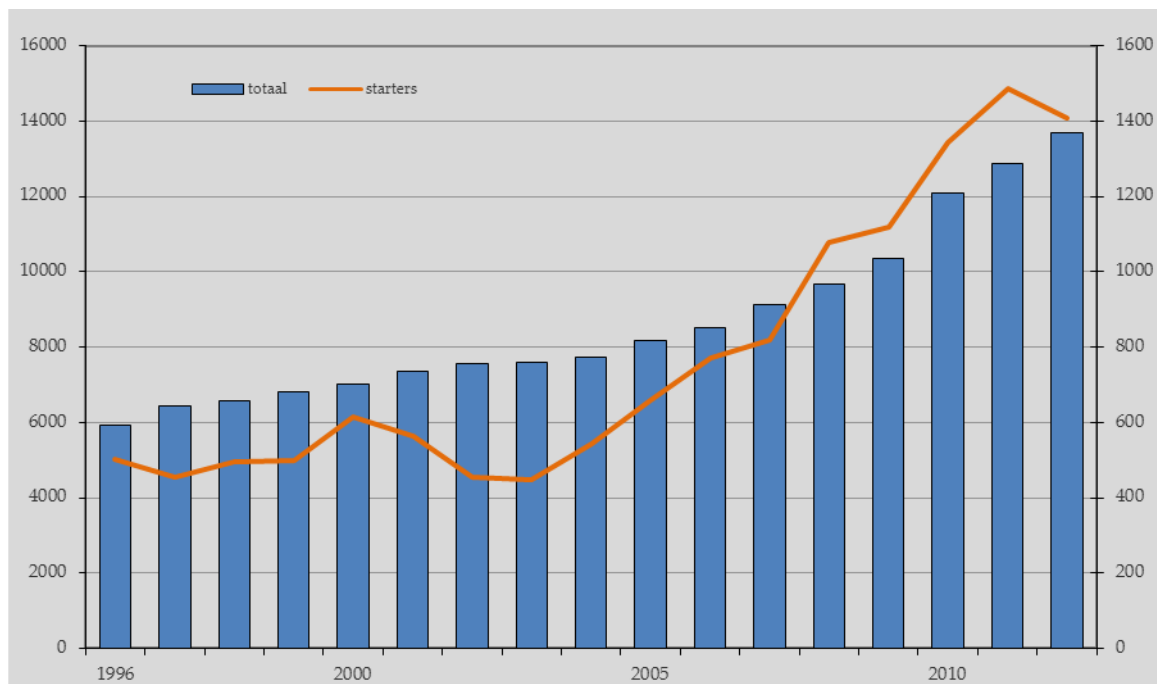
Nijmegen heeft een economie met twee gezichten. Er is een groot en stabiel onderwijs-gezondheidszorgcluster dat zorgt voor banengroei, soms zelfs tegen de conjunctuur in. Mede door onze stabiele onderwijs- en gezondheidssector hebben we minder last van de effecten van de economische crisis ondervonden. De marktsector is veel gevoeliger voor de stemming van de markt. In de krimperiode 2008 – 2010 gingen in de stad 4.000 banen verloren in de marktsector. De groei in de zorgsector kon niet voorkomen dat het totaal aantal banen terugliep tussen 2008 en 2010. In 2012 en 2013 zien we een lichte daling in het aantal banen in het onderwijs-gezondheidszorgcluster. Ramingen laten voor de eerstkomende jaren een bescheiden banengroei zien, die echter niet kan voorkomen dat de werkloosheid in de komende jaren op een hoger niveau ligt.

Banenontwikkeling Nijmegen
Bron: Stads- en wijkmonitor 2014

Sinds 2010 blijft de aanwas van nieuwe bedrijven in Nijmegen hoog. Vanaf november 2011 raakt de saldogroei er wat uit. Het aantal starters stabiliseert op een hoog niveau, het aantal oprichtingen door bedrijven daalt. Doordat het aantal opheffingen wel oploopt met een forse piek eind 2012,

daalt het groeisaldo dan bijna naar nul. Door een recordaantal starters (437), zijn er in het eerste kwartaal van 2013 weer netto 173 bedrijven bij gekomen (Crisismonitor Nijmegen 1e kwartaal 2013). We zien een grote groei in ondernemerschap. Het aantal Nijmeegse ingeschrevenen in het Handelsregister is de afgelopen jaren enorm gestegen.

Nijmeegse ingeschrevenen in het handelsregister

Bron: Stads- en Wijkmonitor 2014

Nijmegen telde januari 2013 96.970 banen bij 12.680 vestigingen van bedrijven en instellingen. De specialisatie van de stad in onderwijs-gezondheidszorg is duidelijk zichtbaar: bijna de helft van de banen bevinden zich in de niet-commerciële diensten. De industrie is veel kleiner (ongeveer 13% van de banen). Ruim een derde van de banen betreffen commerciële diensten. Van de Nijmeegse banen wordt ongeveer de helft bezet door mensen van buiten de stad, vooral uit de direct omliggende gemeenten.

Na de start van de kredietcrisis nam het aantal banen in de stad fors af, maar in 2010 was er een opvallende banengroei. Schattingen voor de toekomst laten voor Nijmegen voor de komende jaren een bescheiden banengroei zien die echter gepaard gaat met een werkloosheid die op een hoger niveau ligt dan de afgelopen jaren. Tot 2018 wordt een beroepsbevolkingsgroei in Nijmegen verwacht. Ook het aantal banen zal groeien. Voor de periode 2012-2018 is groei te vinden in de sectoren gezondheids- en welzijnszorg (+6%). Door het CPB worden dezelfde sectoren aangewezen als de sectoren met banengroei. Over banengroei op de lange termijn is weinig zekerheid. Wel houden we in ramingen rekening met een groei van de gezondheidszorgsector van 29% van de Nijmeegse banen nu tot wellicht 40% in 2040. Groei in de sector gezondheidszorg is dus zeker mogelijk. Omdat Nijmegen op dit moment al een belangrijke positie in deze sector bekleedt, biedt dit een uitgelezen kans om deze positie verder te versterken.

Door de groei van de beroepsbevolking is het essentieel om werkgelegenheid uit te breiden. Hierbij ligt het accent op innovatieve en kennisintensieve bedrijvigheid. Voorwaarde hiervoor is het creëren van de juiste omstandigheden om te kunnen ondernemen in Nijmegen.

Nijmegen is relatief minder afhankelijk van buitenlandse invloeden (zoals export) en dus minder gevoelig voor conjunctuurschommelingen. Keerzijde is dat we wel meer afhankelijk zijn van

rijksbezuinigingen op de non-profitsector. Dit, in combinatie met de aanwezigheid van veel kleinere MKB bedrijven en nagenoeg geen multinationals, maakt de Nijmeegse economie veerkrachtig en in staat om zich snel aan te passen aan een veranderende economische context. Hierdoor missen we echter wel het positieve effect dat grote bedrijven op de lokale economie kunnen hebben, de potentieel grote bijdrage aan economische groei.

Kennisdichtheid in universiteitssteden is hoger dan in andere steden. Nijmegen is een magneet voor bedrijven die afhankelijk zijn van de kennisgebieden waarin Nijmegen excelleert. Bedrijven vestigen zich in Nijmegen als gevolg van het excellente aanbod op specifieke technologiegebieden: hoog opgeleide kenniswerkers, toponderzoekers, een uniek opleidingsaanbod en een breed scala aan testfaciliteiten. Dit zijn de belangrijke voorwaarden voor een hoge productiviteit en een toekomstbestendige economie.

Kansen

Nijmegen hoort tot de steden met groeipotentie in de schil om de Randstad. De grootste economische kans ligt in het hoge opleidingsniveau van de inwoners van Nijmegen en de bereikbaarheid van banen. Nijmegen is een echte Kennisstad met veel laboratoria en bedrijven met een kennisprofiel, met de zorgsector waarin Nijmegen excelleert. De zorgsector in Nijmegen is in omvang de tweede van het land en staat voor ruim 25% van de Nijmeegse werkgelegenheid. Het is een topsector van (inter-)nationale betekenis, een banenmotor en een bron van innovatie met grote uitstralingseffecten. De groei van het aantal studenten bètawetenschappen aan de universiteit biedt uitgelezen kansen voor het verder ontwikkelen van innovatieve bedrijven in de sectoren Life Sciences & Health, in de energie- en milieutechnologie (EMT) en de chemie. Daar hoort een stedelijk klimaat bij, waarin experimenten en cross-overs tussen gezondheidszorg en techniek, tussen voeding en farmaceutica en tussen sport en gezondheid aangemoedigd worden. Voor het uitwisselen van kennis en innovatie zijn goede netwerken nodig.

4. Van ambitie naar programmalijnen

Zoals gezegd begint het opstellen van een Economische Innovatie Agenda met het formuleren van een gezamenlijke ambitie. Die gezamenlijkheid hebben we gevonden met onze partners uit de triple helix, zowel op lokaal als regionaal niveau.

4.1 Ambitie en doelstellingen

Alles begint met ambitie. Voor de Economische Innovatie Agenda is de overkoepelende ambitie om regio Arnhem - Nijmegen internationaal te profileren als economische krachtige regio, met een herkenbare en concurrerende positie op Health & Education.

Wij willen voor Nijmegen een duurzame plek in de top van Europese kennisregio's met Health&Education als sleutelsectoren en spin-off voor productie, midden- & klein bedrijf en dienstverlening in de regio zelf, in termen van nieuwe banen, omzetsijging en nieuwe markten. Deze ambitie positioneert Nijmegen als internationale kennisstad en legt tegelijk de verbinding tussen sectoren. Omdat hoog gekwalificeerd werk ook werkgelegenheid voor lager opgeleiden genereert, betekent focus op de kenniseconomie een impuls voor werk voor alle inwoners van Nijmegen en de regio.

Deze ambitie vindt haar weerslag in een aantal kwalitatieve doelstellingen:

- We versterken de economische structuur van Nijmegen met focus op Health & Education, slimme cross-overs en verbinding met de verzorgende bedrijven (MKB).
- We stimuleren ondernemerschap en geven een impuls aan starters die willen wortelen in de regio en de doorgroei van starters.
- We zorgen voor een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, zodat er ook straks voldoende en gekwalificeerde mensen beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt .
- We maken het vestigingsklimaat aantrekkelijker, door te zorgen voor een complementair aanbod van ruimte voor bedrijven & kantoren en verbeteringen in de bereikbaarheid die nodig zijn om de economie te laten floreren.
- We profileren de stad en regio scherper, en dragen zo bij aan het vinden en binden van studenten, kenniswerkers en bedrijven.

Werkgelegenheids-offensief

Daarnaast hebben we een aantal kwantitatieve doelstellingen geformuleerd. Ten aanzien van bedrijvigheid is ons doel om meer werkgelegenheid te creëren, om nieuwe innovatieve bedrijven naar Nijmegen te halen. We willen bovenop wat we al hebben:

- 1 top-kennis instelling die als kennisbron en voor de uitstraling onmisbaar is;
- 10 top-bedrijven met internationale naamsbekendheid en in hun marktsegment accelerator van groei en innovatie;
- 100 betrokken MKB bedrijven die de basis en het cement vormen van de regionale kenniseconomie en ambitie uitstralen in termen van vernieuwing en groei;
- 1.000 nieuwe en/of hoogwaardige arbeidsplaatsen voor kenniswerkers;
- 10.000 structurele arbeidsplaatsen die hier direct dan wel indirect mee samenhangen.

Uit onderzoek blijkt dat steden door clustering en focus van bedrijvigheid in en om de stad voordelen realiseren : verbinding van kennis en handel en een aanzuigende werking op creatief, ondernemend en hoogopgeleid personeel. Steden moeten zich dus op sectoren richten waarin zij zich kunnen onderscheiden en hun prioriteiten hierin stellen: "het stads-dna bepaalt wat een stad onderscheidend, divers en eigen maakt". Brainport Eindhoven is hier een bekend en succesvol voorbeeld van.

Bij het werken aan werkgelegenheid volgen we verschillende invalshoeken. Vanuit Werk en Inkomen richten de interventies zich op het bemiddelen naar werk, vanuit Onderwijs wordt invulling gegeven via het instrument Onderwijsvisie, dat momenteel in ontwikkeling is, en vanuit Economie zetten we in op een innovatiestrategie om nieuwe werkgelegenheid te realiseren en bestaande werkgelegenheid te behouden door concurrerend te blijven. Al deze acties en initiatieven winnen aan kracht door, zowel in het benutten van de verschillende netwerken als bij de ontwikkeling van instrumenten, meer gezamenlijk op te trekken. Dat vindt o.a. haar vertaling in deze Economische Innovatieagenda, in de programmalijn Human Capital.

4.2. Sporen en programmalijnen

De Economische Raad Nijmegen heeft gekozen voor en zich gecommitteerd aan het volgen van twee sporen in de aanpak voor de komende jaren. Het eerste spoor is gericht op het kunnen excelleren om economische groei te realiseren. Hiervoor is benoemd waarin Nijmegen onderscheidend is. Op basis van het economische DNA van de stad en de in potentie al aanwezige motor om te kunnen excelleren, adviseert de ERN aan Nijmegen om zich te richten op de sectoren gezondheidszorg en onderwijs (Health & Education), en het realiseren van sterkere verbindingen daartussen. De uitdaging die daarop volgt is om een koppeling tot stand te brengen met bedrijvigheid. Nijmegen heeft de ambitie om op internationaal niveau deel uit te gaan maken van de top. Uiteindelijk excelleren we wanneer we in staat zijn onze sterke positie om te zetten in concrete resultaten: van kennis naar kunde naar kassa. Die resultaten duiden we aan de hand van gerealiseerde projecten, maar bijvoorbeeld ook op basis van de door ons geformuleerde werkgelegenheidsdoelstellingen.

Daarnaast is het de overtuiging van de ERN dat Nijmegen een aantal basisvoorwaarden voor een economisch sterke positie op orde moet krijgen en houden. Het fundament moet goed zijn. De “basics” zitten in het principe om de “gewone” dingen goed te doen, zoals de bereikbaarheid, arbeidsmarkt, opleidingen, toepassing van sociale media, interactief werken, duurzaamheid, een goed vestigingsklimaat etc. Dit alles voor zover het bijdraagt aan het realiseren van economische doelstellingen.

Deze Economische Innovatie Agenda wordt zodoende opgebouwd aan de hand van 2 sporen:

- Spoor 1: Versterken wat sterk is
- Spoor 2: De basis op orde.

De sporen leiden uiteindelijk tot concrete projecten die we samen met onze partners in de stad, in de Economische Raad Nijmegen, in de regio, in de provincie en zo nodig ook nationaal en internationaal ontwikkelen en uitvoeren.

5. Spoor 1: Versterken wat sterk is

Nijmegen heeft als sterke punten een hoogopgeleide bevolking, de aanwezigheid van kennisinstellingen, een kritische geest en innovatie. Daarbij is Nijmegen vooral sterk in gezondheidszorg en onderwijs (Health&Education). Nijmegen onderscheidt zich op het gebied van de gezondheidszorg met zorginstellingen en onderwijs. De “cure”, hier bedoelen we met name fundamenteel en innovatief onderzoek (diagnostiek, klinisch testen, robotica etc.), is in Nijmegen goed ontwikkeld en kan als motor fungeren om onze positie te versterken. Dit is afhankelijk van technologische ontwikkelingen en beschikbare kennis, welke beide in Nijmegen in potentie aanwezig zijn. Daarbij is het nodig om deze kennis beter te ontsluiten, beschikbaar te stellen aan bedrijven, om zo ook bedrijfsmatige spin-offs te kunnen realiseren. De uitdaging ligt in het zoeken naar verbindingen op het snijvlak met sterke clusters, met chips en chemie/farma.

Het cluster Health bevat een sterke combinatie van geneeskunde en medische technologie. De sector is met 50.000 directe arbeidsplaatsen de grootste in de regio Arnhem-Nijmegen en is daarom een essentiële schakel in de regionale kenniseconomie. We zien ook een stijging van het aantal vestigingen in de sectoren Onderwijs en Gezondheidszorg.

Uniek is de sterke combinatie van geneeskunde en medische technologie. Fundamenteel en innovatief onderzoek in ‘cure’ (diagnostiek, klinisch testen, robotica etc.) is in Nijmegen sterk ontwikkeld en kan als motor fungeren om onze positie te versterken. Dit is afhankelijk van technologische ontwikkelingen en beschikbare kennis, welke beide in Nijmegen in potentie aanwezig zijn.

De (inter)nationaal (h)erkende expertise van het cluster ‘Health’ ligt in het sneller opsporen en bestrijden van ziektes met moleculaire technologie, de ontwikkeling van biomedische materialen (voor bijvoorbeeld kunstmatige gewrichten en implantaten) en het vertalen van innovaties van geneeskunde in de zorg van alledag. De ontwikkelde kennis en producten zijn van groot belang voor bedrijven, onderzoeksinstituten en gezondheidszorg in de ruime regio. Gezien de samenhang van onderzoek en toepassingen is er van Twente via Nijmegen naar Eindhoven een economische samenwerking van internationale allure ontstaan. Deze as Red MedTech Highway bundelt de regionale expertises met een unieke combinatie van ‘rood’ (humaan, bio) en (nano) technologie ().

Bedrijven en organisaties

Er zijn verschillende toonaangevende kennisinstellingen in het cluster Health in de regio Nijmegen: Radboud Universiteit (o.a. Nijmegen Center for Molecular Life Sciences, Institute for Molecules and Materials en FC Donders Instituut), Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN), Universitair Medisch Centrum St. Radboud, St. Maartenskliniek, Siza Dorp Groep en Roessingh (revalidatietechnologie) en NOC/NSF Papendal (beweging) en Universiteit Wageningen (microbiologie en gezonde voeding).

Er is ook een aantal grote innovatieve bedrijven binnen dit cluster in Nijmegen. Voorbeelden daarvan zijn Synthon, MercaChem, Chiralix BV, Encapson, AstraZeneca en Sinnovatio Analytical BV. En er is een groot aantal kleine, innovatieve bedrijven actief. In de afgelopen jaren zijn er 400 spin-off bedrijven gevormd met in totaal 4000 banen vanuit de Radboud Universiteit en UMC St. Radboud.

Clustervorming

De vorming van clusters gaat over de samenwerking van organisaties die actief zijn in dezelfde sectoren en die door deze samenwerking komen tot innovatieve projecten. De onderlinge relaties tussen bedrijven en instellingen in een cluster leiden tot meerwaarde. De toegevoegde waarde

wordt groter wanneer verbindingen in een cluster de klassieke indeling in branches doorkruisen. Clustervorming is een dynamisch proces waarbij in de loop der tijd nieuwe clusters ontstaan, of eerder als kansrijk aangemerkte clusters tot ontwikkeling kunnen komen. Nodig hiervoor zijn: een groep met leiderschap en sterke netwerkkwaliteit, vertrouwen en openheid voor toetreders, een agenda/programma als leidraad voor gezamenlijk handelen en toegang tot specifieke kennis door netwerk en gespecialiseerde kennis-leveranciers en beschikbaarheid van toegewijd personeel. Wij denken hiervoor met de Economische Raad Nijmegen een goede basis te hebben.

Om het cluster Health&Education deel uit te laten maken van de internationale top zijn de volgende onderdelen nodig:

- top-kennisinstellingen die als kennisbron en voor de uitstraling onmisbaar is;
- top-bedrijven met internationale naamsbekendheid en in hun marktsegment accelerator van groei en innovatie;
- betrokken MKB bedrijven die de basis en het cement vormen van de regionale kenniseconomie en ambitie uitstralen in termen van vernieuwing en groei;
- nieuwe en/of hoogwaardige arbeidsplaatsen voor kenniswerkers.

Programmalijnen

Om die onderdelen te realiseren en bij te dragen aan de eerder geformuleerde ambitie en doelstellingen, onderscheiden we in het spoor “Versterken wat sterk is” vier programmalijnen:

1. Programmalijn Technologie: ontsluiten van kennis ten behoeve van economische groei.
2. Programmalijn Bedrijvigheid: realiseren van nieuwe bedrijvigheid
3. Programmalijn Human Capital:
4. Programmalijn Internationale profilering

5.1. Technologie: ontsluiten van kennis ten behoeve van economische groei.

Een belangrijke pijler van onze aanpak wordt gevormd door de technologie die ons ter beschikking staat. Hierbij kan gedacht worden aan technologische faciliteiten als labs, cleanrooms en patenten. Het gaat erom de keten van kennis – kunde – kassa beter te (ont)sluiten. We verzilveren kennis en technologie (valorisatie). Zo kunnen we wat er al aanwezig is beter benutten en daarnaast wat er ontbreekt aan bijvoorbeeld kennis, gaan ontwikkelen of binnenhalen door bijvoorbeeld inzet van internationale (handels)relaties, het uitbouwen van contacten tussen UMC's, het uitbouwen van contacten tussen universiteiten en hogescholen etc. Nieuwe samenwerkingsvormen en allianties kunnen bijdragen aan de kennisketen. Vanuit onze geformuleerde kracht gaan we op zoek naar logische samenwerkingspartners, ook op internationaal niveau.

Met deze programmalijn zetten we in op het stimuleren van de ontwikkeling van innovatieve technologieën door sterke clusters van bedrijven en kennisinstututen rondom deze technologieën. We zetten hierbij specifiek in op het versterken van kennisuitwisseling tussen bedrijven en kennisinstellingen. Daar is nog winst te boeken (monitor vestigingsklimaat 2010.) Doel is kennis beter te ontsluiten en beschikbaar te stellen aan bedrijven, om zo ook bedrijfsmatige spin-offs te kunnen realiseren.

Om onze ambities op dit terrein te realiseren sluiten we aan bij de bestaande ontwikkeling en ambities van Health Valley. Health Valley bestaat inmiddels 10 jaar en heeft vele kennisinstellingen, bedrijven, zorginstellingen en overheden in Oost-Nederland aan zich weten te verbinden in het Health Valley platform. Dit platform richt zich op het stimuleren van innovaties en nieuwe business op het snijvlak van gezondheid en technologie. De ambitie van de partners in Health Valley is om binnen Europa een toonaangevend cluster op het gebied van Life Science & Health te worden. De

beschikbare kennis op het gebied van bio/farma, hardware en ICT kenmerkt het Health Valley netwerk.

De ambities van Health Valley sluiten aan bij onze ambitie om de keten van kennis – kunde – kassa in het cluster Health& Education beter te (ont)sluiten.

Om onze sterke punten maximaal te benutten gaan we ons binnen de brede 'Health-sector' onderscheiden door te excelleren op specifieke deelgebieden. We sluiten daarbij aan bij de Health Valley Strategie 2011-2015. Daarin is de kracht van onze stad en regio nu en in de toekomst beschreven. Eén van de conclusies is dat de meeste kansen liggen op de onderstaande speerpunten. Op deze speerpunten gaan we vanuit onze Economische Agenda projecten uitvoeren binnen verschillende projectportefeuilles.

Projectportefeuilles

1. Realiseren van innovaties op het gebied van:

- Moleculaire diagnostiek en translational medicine: het meten van stoffen door gebruik van innovatieve methoden om veranderingen in het lichaam aan te tonen en het vertalen van fundamenteel onderzoek naar klinische toepassingen.
- Care & cure robotics en medical devices: de verbinding tussen life sciences en mechatronische techniek.
- eHealth: het gebruik van (nieuwe) informatie- en communicatietechnologieën, en met name internettechnologie om gezondheid en gezondheidszorg te ondersteunen of te verbeteren.

2. Nieuwe Product Markt Combinaties

3. (Inter)nationale partners

Criteria voor inzet op projecten

Gezamenlijke investeringen in het kader van deze programmaliijn van de innovatie-agenda worden ingezet voor projecten die een bijdrage leveren aan de kennisontwikkeling en kennisontsluiting op deze deelgebieden van de Health technology.

Gestart project: Diagnostiek en biochips: nieuwe kansen voor technologiebedrijven

Binnen NXP zijn meerdere (platform) technologieën aanwezig. Veelbelovend en toepasbaar voor oplossingen in de diagnostiek en gezondheidszorg. Maar waar wacht 'de markt' op? NXP heeft een gevoelig meetsysteem ontwikkeld dat eiwitten kan meten met als oorspronkelijke toepassing het meten van de bloedstolling (hemostase). De test is nauwkeuriger en kan specifiekere meten dan huidige testen. Deze technologie kan nieuwe innovaties in de zorg opleveren en een stevige impuls aan de medische industrie geven. Toepassingsgebieden zijn onder meer cardiologie en neurologie. Health Valley en NXP gaan toepassingskansen in beeld brengen en vervolgstappen zetten.

5.2. Bedrijvigheid: realiseren van nieuwe bedrijvigheid

De kennisinstellingen Radboud Universiteit, HAN en UMC St Radboud hebben de afgelopen jaren een groot aantal start ups voortgebracht. Het aantal vestigingen in alle drie de speerpuntsectoren (EMT, Health en semiconductors) is ook tijdens de crisis gegroeid. De werkgelegenheid in de sector Health is doorgegroeid tot en met 2012. Dit is te danken aan de groei in de zorg. De werkgelegenheid in de industrie binnen deze clusters heeft een terugval gehad tijdens de crisis, maar groeit weer. Gezonde bedrijvigheid is een combinatie van een groeiend aantal vestigingen én groei van werkgelegenheid in het cluster Health&Education.

Het stimuleren van nieuwe bedrijvigheid is, naast het stimuleren van technologische ontwikkeling, een belangrijke programmaliijn. Om de ambities (topbedrijven, innovatieve MKB bedrijven en groei van het aantal kenniswerkers) te realiseren werken we aan de volgende projectportefeuilles.

Projectportefeuilles

1. Het stimuleren van start ups
2. Het aantrekken van nieuwe bedrijven
3. Het faciliteren van de groei van bestaande bedrijven

Het bieden van technische faciliteiten (lab ruimtes, cleanrooms, patenten etc.) en voldoende en geschikte bedrijfsruimte / broedplaatsen in de nabijheid van de universiteit helpt startende innovatieve bedrijfjes. Het bieden van geschikte bedrijfsruimte en toegang tot financiële middelen om hoge ontwikkelingskosten in zorginnovaties te ondersteunen helpt deze bedrijven ook. Het zijn, naast een goed opgeleide beroepsbevolking, ook belangrijke voorwaarden om nieuwe bedrijven van buiten aan te trekken en de groei van bestaande bedrijven in Nijmegen te faciliteren.

Criteria voor inzet op projecten

Gezamenlijke investeringen in het kader van deze programmaliijn van de innovatie-agenda worden ingezet voor projecten die de randvoorwaarden verbeteren voor het stichten van nieuwe ondernemingen, de komst van ondernemingen van buiten en het groeien van bestaande bedrijven.

Gestart project: Business Development NTC

De campusontwikkeling van de Campus Heijendaal in wisselwerking met de Novio Tech Campus draagt bij aan het realiseren van goede netwerken om kennis en innovatie uit te wisselen. De gemeente speelt in het makelen tussen partijen en in het bieden van faciliteiten een steeds belangrijker rol.

De Novio Tech Campus wordt een zelfbewuste campus, waar bedrijven zich vestigen die weten dat ze in de voorste gelederen van de ontwikkelingen actief zijn. De campus kenmerkt zich door drie kernwaarden:

- 1. 'Waar innovaties werken'.*
- 2. 'Delen is groeien'.*
- 3. 'Knowledge based – production driven'.*

Met de realisatie van gebouw M, waar bedrijven labfaciliteiten en cleanrooms kunnen huren, is de eerste fase van de campusontwikkeling afgerond. Er wordt nu, samen met de partners in de triple helix, gewerkt aan de ontwikkeling van een Business Development Plan voor NTC als randvoorwaarde voor een verder succes van de campus.

5.3. Human Capital

De belangrijkste productie- en concurrentiefactor in de sectoren Health&Education is menselijk kapitaal: kennis en talent. Het is essentieel dat bedrijven en kennisinstellingen voldoende gekwalificeerd personeel beschikbaar hebben en houden. Het gaat hierbij om zowel hoogwaardige kenniswerkers als ondersteunende en uitvoerende medewerkers.

Samenhangend arbeidsmarkt- en onderwijsbeleid is een randvoorwaarde voor groei en innovatie. Een sterke kenniseconomie verlangt een flexibele arbeidsmarkt. Dit tegen de achtergrond van een krimpende beroepsbevolking en instroming van buitenlandse kenniswerkers. Concurrentie zal de komende jaren vooral gaan om het opleiden, aantrekken en vasthouden van talentvolle mensen. Daarbij zijn het investeren in zittend personeel en intersectorale mobiliteit ook relevante ontwikkelingen.

Uit de arbeidsmarktanalyse van de provincie Gelderland blijkt dat vanaf 2015 de vraag naar werknemers (in nieuwe en bestaande banen) hoger zal zijn dan het aanbod van werkzoekenden. Deze krapte is het grootst in de hogere en vooral wetenschappelijke beroepen, en specifiek in medisch personeel. In hogere beroepen stijgt het tekort van 6.000 naar 10.000 (vraag 25.000, aanbod 15.000). In wetenschappelijke beroepen stijgt de vraag naar 11.600 banen, terwijl het aanbod zakt naar 4.500 baanzoekers in 2015. Deze krapte zit vooral in medisch personeel. Voor hoger en wetenschappelijk medisch personeel moeten er dus mensen worden aangetrokken van buiten de provincie.

Ook blijft de vraag naar lager en middelbaar personeel in de zorg groot in Nijmegen. In stadsregio Nijmegen ligt deze vraag bijvoorbeeld 10% hoger dan in Gelderland, onder andere door de twee grote ziekenhuizen, UMC Radboud en Canisius-Wilhelminaziekenhuis. Voor medisch personeel van lager en middelbaar niveau ontstaat er een tekort in Nijmegen: een krapte index van bijna 2,5 (aantal banen per werkzoekenden) onder lager en middelbaar medisch personeel.

Hoewel er op korte termijn tegenover een matige banengroei een flinke groei van de beroepsbevolking staat, waardoor de werkloosheid naar verwachting stijgt, is er in de speerpuntclusters sprake van krapte, die gaat groeien.

Om te zorgen dat er toch voldoende en kwalitatief hoogwaardig personeel beschikbaar is om de groei-ambities in de clusters te kunnen realiseren zetten we in op drie projectportefeuilles.

Projectportefeuilles

1. aantrekken van topkenniswerkers
2. aandacht voor excellentie in het onderwijs
3. aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt

Ad 1. Aantrekken topkenniswerkers in Health & Education

In deze sector wordt in toenemende mate op internationale schaal geworven, zowel door de Universiteit, als door bedrijven als NXP, Akzo, Heinz, Dekra, Synthon en KEMA. In de Stadsregio waren in 2008 circa 1.650 expats werkzaam (Research voor Beleid, 2008), waarvan 50% in Nijmegen. De toen verwachte groei naar 2.200 in 2013 zal door de economische crisis naar verwachting niet gerealiseerd worden. Er blijft behoefte aan topkenniswerkers vanuit het buitenland.

Uit onderzoek onder expats in de regio Nijmegen-Arnhem (Stec Groep januari 2013) blijkt dat de expats in de regio in grote lijnen tevreden zijn over de dienstverlening en faciliteiten in de regio. Op grond van de wensen van expats en hun werkgevers zijn er echter verbeteringen wenselijk op het gebied van:

- informatievoorziening (op terrein van zorg, onderwijs, huisvesting en dienstverlening)
- contacten met elkaar
- kwaliteit van het onderwijs voor schoolgaande kinderen van expats
- kwaliteit en prijs van het woningaanbod
- vereenvoudiging van procedures

Inmiddels zijn we met partners op regionaal niveau aan de slag om de verbeterpunten aan te pakken. Zo bouwen we de webportal van de stadsregio uit tot de plek waar online door de expat informatie te halen en te delen is. Daaraan gekoppeld is een project gestart om ook de expats zelf bij te laten dragen aan de communitybuilding. Voor de Arnhem International School is een nieuwbouwplan ontwikkeld en onder expats gaan we met behulp van een enquête de vraag naar adequate huisvesting ophalen. Om vervolgens marktpartijen te interesseren hier op in te spelen. Op regionaal niveau onderzoeken we met Wageningen en Arnhem de mogelijkheden om de dienstverlening te verbeteren en een expatplatform in te richten.

Ad 2. Aandacht voor Excellentie in het onderwijs

Onze Nijmeegse Onderwijsvisie is op dit moment in ontwikkeling. De Nijmeegse aanpak die daarin is opgenomen onderscheidt zich in vier aspecten:

- Iedereen heeft talenten, de aanpak beperkt zich niet tot degene die excelleren op het hoogste niveau. Of het nu gaat om ondernemen, innoveren, maken, bedenken of uitvoeren: we hebben vakmensen nodig. Scholen en onderwijsinstellingen werken samen om talentherkenning en -ontwikkeling een vaste plaats in hun programma's te bieden. Sleutelwoorden zijn differentiatie en doorlopende leerlijnen.
- Talenten benutten: talentontwikkeling staat in het teken van de samenleving van morgen. Wat vragen bedrijven en instellingen? Wat vraagt de moderne kennis- en informatiemaatschappij? Er komen nieuwe initiatieven om de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt verder te verbeteren.
- Niemand tussen wal en schip. Ons uitgangspunt is dat iedereen talenten heeft en dat iedereen meedoet. Dat betekent dat we ondersteuning bieden als het even niet goed gaat en aanvullende arrangementen als langdurige ondersteuning noodzakelijk is.
- We werken aan een fundament van basiscompetenties. Iedere leerling en student krijgt in zijn schoolperiode een basisset van competenties mee. Gedurende de gehele schooltijd wordt samen met leerlingen en ouders gewerkt aan de ontwikkeling van deze competenties. Dat kan niet zonder tegelijkertijd ook te werken aan state-of-the-art onderwijs.

Ad 3. Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

In de Human Capital Agenda van de provincie Gelderland wordt ingezet op een goede aansluiting van onderwijs en arbeidsmarkt. De verwachting is dat na 2015 de vraag naar werknemers (in nieuwe en bestaande banen) hoger zal zijn dan het aanbod van werkzoekenden. Hierdoor wordt de krapte op de arbeidsmarkt groter. De meeste krapte doet zich voor in de hogere en vooral wetenschappelijke beroepen. In de beroepsgroepen op lager en middelbaar niveau is de arbeidsmarkt ruim. Voor lagere medische, agrarische en beveiligingsberoepen ontstaat wel krapte. Ook voor middelbare beroepen zal bij medische en agrarische beroepen en transportberoepen (waaronder vrachtwagenchauffeurs) de vraag naar mensen hoger zijn dan het aanbod. Een zorgpunt

is dat de innovatie en de productie van innovatieve producten wordt geremd door onvoldoende geschoold personeel.

De Gelderse topsectoren zullen ook wat betreft hun kenniswerkers moeten concurreren op wereldniveau. Het binnenhalen en vasthouden van deze medewerkers stelt hoge eisen aan het creëren van een optimale leefomgeving, ondersteuning en netwerken. In de Health sector ontstaat vernieuwing door nauwe samenwerking tussen onderzoekers, ondernemers en zorgprofessionals. In zeer nauwe samenspraak met patiënten en consumenten. Vernieuwing wordt alleen een succes als de nieuwe technologie is ontwikkeld naar aanleiding van de vraag van patiënten/gebruikers en als deze ook breed in de praktijk gebruikt kan worden. Hiervoor is goed vakpersoneel nodig, een groep vakmensen die de wil heeft en in staat is nieuwe technologie toe te passen.

Nijmegen heeft samen met de provincie een Stad en Regio contract afgesloten. Hiermee investeren wij samen in Gelderland waar het goed wonen, werken en leven is. In de contracten is te zien dat de regio's veel activiteiten en maatregelen hebben geagendeerd die nodig zijn om de arbeidsmarkt voor de lange duur gezond te maken en te houden. In de regio Nijmegen gaat het o.a. om het realiseren van meer (leer)werkplekken voor werkzoekenden (met specifieke aandacht voor jongeren).

Criteria voor inzet op projecten

Gezamenlijke investeringen in het kader van deze programmaliijn worden ingezet voor projecten die bijdragen aan de verbetering van de voorwaarden voor topkenniswerkers uit het buitenland, op het stimuleren van excellentie in het onderwijs en op projecten die passen binnen de kaders van de provinciale Human Capital Agenda Health.

Gestart project ZZP:

Landelijk is het aantal ZZP-ers in Nederland in de afgelopen 5 jaar explosief gegroeid en dit beeld vertaalt zich ook naar de situatie in Nijmegen: de afgelopen 2 jaar bedroeg het aantal starters jaarlijks 1.400. De stadsregio Arnhem Nijmegen is binnen Gelderland de regio met naar verhouding de meeste ZZP-ers (63,1 %, bron KvK). De top 5 van ZZP-ers bevindt zich in de branches gezondheid en welzijn, groothandel, economische diensten, cultuur & recreatie, persoonlijke dienstverlening en zorg.

De groeiende groep ZZP-ers is een steeds belangrijkere factor voor de lokale economie en een wezenlijk element in flexibilisering van de arbeidsmarkt. In een veranderende economie zijn vraag en aanbod nog niet optimaal op elkaar afgestemd. Voor de regionale economie is het van belang om het beschikbare potentieel optimaal te benutten. Het project heeft als doel om de mogelijkheden van de inzet van ZZP-ers bij projecten van de ERN in kaart te brengen. Een eerste activiteit in dit verband was het organiseren van een regionaal congres ZZP-ers in de zorg, op 9 december 2013. Organisatoren waren: Kamer van Koophandel, gemeente Nijmegen, Berenschot, Stichting ZZP Nederland, Radboud UMS en de HAN.

5.4. Internationale Profilering

Internationale profilering is ondersteunend aan de realisatie van al onze doelstellingen. Onze ambitie is om het 'merk Nijmegen' bij nationale en internationale doelgroepen (wetenschappers/kenniswerkers, investeerders, opinieleiders, beslissers, etc.) te branden als internationale kennisstad, die sterk is in Health & Education. Deze programmalijs werken we in samenwerking met partners in de regio verder uit in concrete projecten. Zoals eerder aangegeven gaan we ons op stadsregionaal richten op de economische profilering van de regio. De regio Arnhem Nijmegen als 'compleet', met verschillende steden, omliggende regio's en samenwerkingspartners die elkaar aanvullen.

Projectportefeuilles

1. Internationale branding van Nijmegen
2. Congressen/seminars

Criteria voor inzet op projecten

We ontwikkelen projecten gericht op de internationale profilering van de stad en regio die als effecten moeten hebben het vasthouden en aantrekken van excellente kenniswerkers en wetenschappers, het genereren van investeringen en subsidies, het laten groeien van bestaande bedrijvigheid en het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid.

Gestart project: Nijmegen Seminars/Colloquia on Science & Innovation.

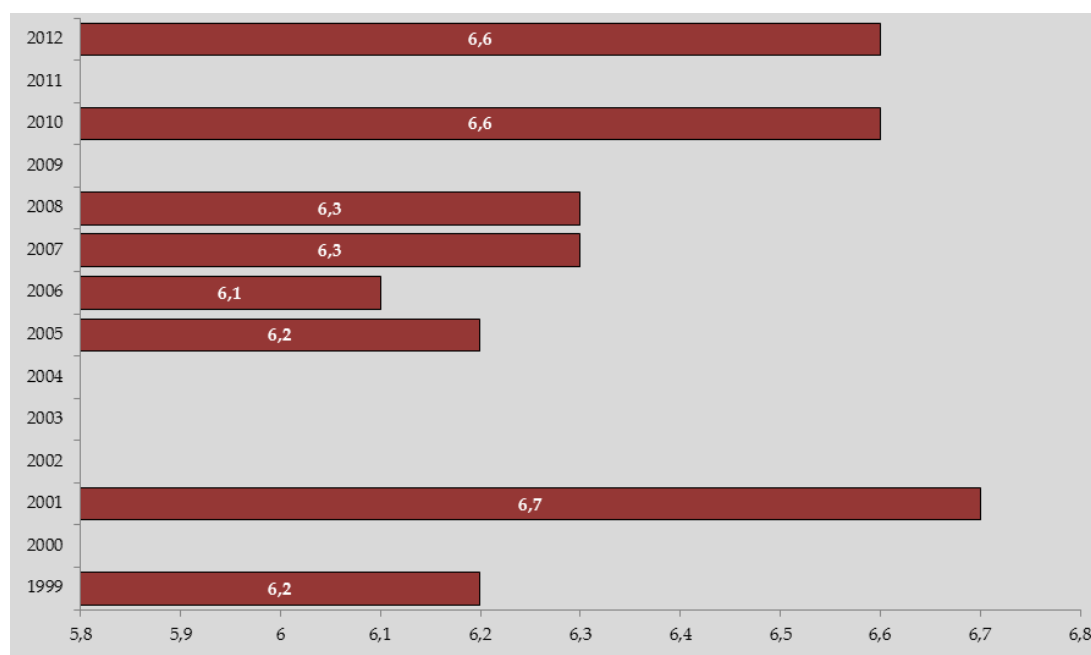
De stad Nijmegen en een aantal van in de stad gevestigde kennisintensieve organisaties hebben nog niet de door hen gewenste internationale reputatie en zichtbaarheid op terrein van wetenschap en innovatie. Versterking is dringend gewenst om de juiste mensen en kennisintensieve bedrijven naar Nijmegen te halen op terrein van wetenschap en innovatie. Op de lange termijn heeft een goede internationale reputatie directe positieve effecten op de economische groei en werkgelegenheid.

Twee maal per jaar organiseert één van de bij de ERN betrokken instellingen een seminar/colloquium op een voor de stad relevant onderwerp.

6. Spoor 2: De basis op orde

Om te kunnen excelleren in Health & Education én de brede (economische) ontwikkeling van heel Nijmegen mogelijk te maken moeten de basis vestigingsvoorwaarden, 'het fundament', op orde zijn. Wij geloven in en gaan uit van de kracht van ondernemers. Ondernemers maken de economie in een stad. Zij nemen initiatieven om hun dromen te verwezenlijken, hebben lef en doorzettingsvermogen. Ondernemers jagen vernieuwing aan en zorgen voor welvaart en werkgelegenheid. Het benutten van de groeipotentie en dynamiek van het bedrijfsleven Nijmegen vraagt om een goed vestigingsklimaat.

Onze Monitor Vestigingsklimaat laat zien dat we onze basis randvoorwaarden nog niet allemaal op orde hebben. Nijmeegse ondernemers geven het vestigingsklimaat in Nijmegen in 2012 gemiddeld een 6,6. De subjectieve beleving en waardering van de leef- en woonomgeving, wordt mede bepaald door het aanbod aan woningen, de voorzieningen en sfeer in de stad met een score van 7,2. Het relatieve gemak waarmee de stad bereikt kan worden krijgt sinds 2006 een toenemende waardering (score in 2012 is 6,3), maar het verbeteren van de bereikbaarheid van Nijmegen blijft volgens onze partners een belangrijke voorwaarde om bedrijvigheid te stimuleren. Maar ook thema's als dienstverlening (vergunningverlening, regelgeving etc.), waarop we in 2012 nog geen voldoende scores, en duurzaamheid zijn van groot belang om ons fundament te versterken. Zo zou één van de opgaven kunnen zijn om te onderzoeken hoe we de gezondheidszorg duurzaam (sustainable) maken, zowel op het gebied van kostenbeheersing als op het gebied van aanbieden van diensten.

Rapportcijfer Nijmeegs ondernemingsklimaat

Bron: Stads- en Wijkmonitor 2014

Onze ambitie is om dit niet alleen 'op orde te brengen', maar om hier een sterk punt van Nijmegen van te maken. Doelstelling is daarom een beoordeling van ons vestigingsklimaat door ondernemers hoger dan het gemiddelde van de G21 en een waardering van het ondernemersklimaat met minimaal een 6,8 in 2014.

Zoals aangegeven moeten om economische groei te realiseren de basis vestigingsvoorwaarden op orde zijn. Aan de hand van vier programmalijnen gaan we uitwerken hoe we dit gaan realiseren.

Deze programmalijnen zijn:

- Duurzaamheid
- Bereikbaarheid
- Aantrekkelijk woon- en leefklimaat
- Dienstverlening

Ambitie

We streven naar optimale ontwikkelcondities, van goed naar beter naar best. Zowel voor de al in Nijmegen gevestigde bedrijven als voor bedrijven die zich in Nijmegen willen vestigen. Dat is niet alleen een opgave voor de overheden, maar ook voor private en publieke partners binnen en buiten de gemeente Nijmegen en de regio.

6.1. Duurzaamheid

Nijmegen onderscheidt zich door haar ambities op het gebied van duurzaamheid. Duurzame stedelijke ontwikkeling is het basisprincipe in het ruimtelijke domein. Nijmegen koerst voor de langere termijn naar een meer compacte stad met voldoende groen in de stad en aan de randen met goed per fiets en openbaar vervoer bereikbare voorzieningen en werklocaties. Bedrijven, kennisinstellingen, overheden en bewoners werken samen om van Nijmegen een duurzame en energieneutrale stad te maken, onafhankelijk van fossiele brandstoffen. Dat blijkt uit het aantal inwoners dat zijn huis isoleert of zonnepanelen aanschafft en ook uit het enthousiasme bij het Nijmeegse bedrijfsleven om deel te nemen aan het co-creatieproces Power2Nijmegen. Om het doel te bereiken moet alles uit de kast gehaald worden, want duurzame energie vergt veel ruimtebeslag. De kost gaat daarbij vaak voor de baat uit; investeringen zijn nodig. Duurzame oplossingen renderen ook echt, voor bedrijven en voor huishoudens, en zijn daarom een economische kans. Het leidt tot investeringen in de lokale en regionale economie en participatie en innovatie (door kruisbestuiving tussen lokale bedrijven en instellingen). In alle grote en kleine gebiedsopgaven en projecten kunnen én moeten we op zoek gaan naar kansen op duurzame oplossingen op het gebied van watermanagement, natuur, energie en gezondheid. De publieke kennisinstellingen en private kennisbedrijven in onze stad kunnen hieraan betekenisvol bijdragen.

De projecten en activiteiten die wij in deze programmalijn ontwikkelen en uitvoeren relateren wij aan één van de drie doelstellingen van ons uitvoeringskader “Duurzaamheid in uitvoering. 2013-2017.” We werken aan een duurzame economie. Voor onze partners (de vier O's) en ons ligt er de uitdaging om maatschappelijke en economische verdienmodellen van duurzaamheid verder te ontwikkelen. Dit krijgt vorm in het binnenhalen van externe subsidies, stimuleren van EMT, biobased en circulaire economie, lage energielasten voor burgers, nieuwe werkgelegenheid, nieuwe economische samenwerkingsverbanden, innovatie- en valorisatie, concurrentiekracht en een duurzaam imago.

Lopend project: Power2Nijmegen

Power2Nijmegen is een netwerkstructuur waaraan bedrijven, (kennis)instellingen en maatschappelijke organisaties samenwerken aan projecten en gezamenlijk doelstellingen realiseren die bijdragen aan onder andere biobased economy, duurzame mobiliteit en een energieneutrale stad. Het is een zogeheten 'co-creatieproces'.

In de Economische Raad Nijmegen werken we samen aan investeringen in energietransitie, circulaire economie / biobased economy en 'human capital' (betere aansluiting onderwijs op arbeidsmarkt). We willen nieuwe investeringen in de topsector energie (EMT) mogelijk maken, onder meer door het leggen van cross-overs met de al sterk aanwezige economische sectoren Innovation en Health. Daarnaast zetten we, vanuit het innovatiespoor, in op de ontwikkeling van duurzame bedrijventerreinen en betrekken we de aanwezige toonaangevende bedrijven in de stad nog nadrukkelijker dan nu bij ons duurzaamheidsbeleid.

6.2. Bereikbaarheid

Nijmegen is een polycentrische stad met meerdere stedelijke knopen. Ons ruimtelijke beleid is erop gericht om die knopen verder te ontwikkelen. Het zijn aantrekkelijke ontmoetingsplekken, waar ruimte is voor horeca, detailhandel, hotels, flexkantoren, gecombineerd met wonen voor jonge professionals. Het beste voorbeeld is het Centraal Station. Dit kan in de toekomst ook bij de Noviotech Campus en bij station Lent. De geconcentreerde ontwikkeling rond knopen en op campussen vraagt om een uitstekende bereikbaarheid. De knooppunt benadering biedt daar ook de kansen toe. De bereikbaarheid van Nijmegen voor de auto, de fiets en het openbaar vervoer is cruciaal voor de vitaliteit, leefbaarheid, duurzaamheid en het economisch klimaat van de stad en de omliggende regio en is een aandachtspunt.

De slechte verkeersdoorstroming in de ochtend- en avondspits scoorde jarenlang hoog op de lijst met ergernissen van Nijmeegse burgers en ondernemers. In 2011 noemde 39,5% van de ondervraagde inwoners van Nijmegen in de Stadsmonitor de bereikbaarheid als het belangrijkste probleem voor de stad. In 2013 was dat gedaald tot 22,2%. Dat was voor de opening van de Oversteek. Gelet op de ervaringen in de eerste maanden na de opening van de Oversteek, blijkt de bereikbaarheid per auto verder te zijn verbeterd. We moeten ervoor zorgen dat de beschikbare infrastructuur zo goed mogelijk wordt gebruikt, het effect van grootschalige werkzaamheden wordt beperkt en goede voorwaarden creëren voor nieuwe ontwikkelingen in Nijmegen.

Grootschalige ontwikkelingen in de stad beïnvloeden de verkeersstromen. Nijmegen werkt aan een betere bereikbaarheid voor alle vervoerswijzen, nu en bij de nog steeds toenemende verplaatsingsbehoefte. Een aanzienlijk deel (ca. 40%) van de Nijmeegse beroepsbevolking werkt buiten de stad. Deze Nijmegenaren en veel van de klanten, werknemers en toeleveranciers van Nijmeegse bedrijven zijn afhankelijk van automobilititeit, hoewel uit de Stadsmonitor blijkt dat het fietsgebruik terrein heeft gewonnen ten opzichte van het autogebruik.

Het vergroten van de bereikbaarheid en doorstroming is een van onze hoofddoelstellingen op het gebied van Mobiliteit. We streven naar een goede bereikbaarheid van Nijmegen van buiten de stad en van de bestemmingen in de stad en naar een goede doorstroming van het autoverkeer, zodat wij inwoners, bezoekers en ondernemers in onze stad de gelegenheid bieden die vervoersmodaliteit te kiezen, die bij hun situatie past. De wegenstructuur van de stad is in 2013 door de opening van De Oversteek ingrijpend gewijzigd. Daarnaast zijn doorstromingsmaatregelen getroffen op en rond de Stadsroute (S100) en hebben we een vijftal kruispunten op deze route

aangepast. We werken aan de voorbereiding van de reconstructie van de Knoop Neerbosch, het nieuwe station Nijmegen Goffert is in aanbouw en we leggen een aantal snelfietsroutes aan. De effecten hiervan gaan we goed in beeld brengen. En we blijven werken aan de bereikbaarheid van Nijmegen voor de auto: door optimale uitvoering van trajecten als doortrekken A15, door een goede planning van wegwerkzaamheden en projecten, door inzet van dynamisch verkeersmanagement en door aanleg van nieuwe en reconstructie van bestaande ontsluitingen en verkeerspunten.

De laatste jaren lag de nadruk op investeringen in nieuwe infrastructuur, zowel bij het Rijk als binnen de gemeente Nijmegen. Waar nodig en mogelijk, zal dit blijven gebeuren. De nadruk komt steeds meer te liggen op het beter benutten van de beschikbare infrastructuur. Dat kan op een technische manier (Dynamisch Verkeersmanagement, het aanbieden van actuele informatie via apps en/of technologische ontwikkelingen aan de voertuigen) en door middel van gedragsverandering. Door het spreiden van werk- of colleegetijden of het stimuleren van spitsmijden wordt het verkeersaanbod gespreid, waardoor de bereikbaarheid sterk verbetert.

Bereikbaarheid zal steeds een thema zijn in de ontwikkeling en uitvoering van projecten binnen het kader van deze Economische Innovatie Agenda. Zo is het een vanzelfsprekend onderwerp van gesprek bij het realiseren van nieuwe vestigingen en het faciliteren van groei. Zoals eerder omschreven benaderen we de problematiek rond bereikbaarheid ook op regionaal niveau (zie paragraaf 3.3).

6.3. Aantrekkelijk woon- en leefklimaat

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat maakt het starten, groeien of vestigen van bedrijven mogelijk en én een aantrekkelijk woon- en leefklimaat draagt bij aan de binding van mensen aan Nijmegen en maakt dat top-kenniswerkers (expats e.d.) graag in Nijmegen willen wonen en werken. In onze monitor Vestigingsklimaat 2012 scoren we goed op het gebied van beleving en waardering van de leef- en woonomgeving met een score van 7,2. Daarin is de aandacht vooral gericht op het aanbod van woningen, de voorzieningen en de beleving van de stad. Wij gaan binnen de focus van deze agenda (spoor 1) gericht inzetten op projecten en concepten die ondersteunend zijn aan de projecten in spoor 1. Een voorbeeld daarvan zou kunnen zijn om aan de slag te gaan met een specifiek woonconcept voor expats. Daarnaast sluiten we, waar dat meerwaarde heeft, aan bij projecten die vanuit onze programma's Economie en Toerisme, Cultuur, Sport, Openbare Ruimte en Wijken aangestuurd worden. Een voorbeeld daarvan is het Actieprogramma "Economisch Offensief Binnenstad Nijmegen.

6.4. Dienstverlening

Voor de ondernemer gaat het bij dienstverlening van de overheid in essentie om verkoop van grond of vergunningverlening voor vestiging c.q. uitbreiding. De kunst voor de overheid is om dit goed te organiseren via één loket, zorgen voor accountmanagement en helderheid in regels en kaders. Hiervoor zijn een goed geoutilleerd en herkenbaar loket met een eenduidige en efficiënte dienstverlening voor vestiging van bedrijven en een deregulering van RO- en milieuwetgeving nodig.

We hebben al veel gerealiseerd en in gang gezet om de dienstverlening aan ondernemers te vergroten. Zo werken we met een bedrijvenloket, waar ondernemers met hun vragen terecht kunnen, hebben we accountmanagers voor bedrijven, die bestaande bedrijven helpen hun plannen op de juiste tafels te leggen en werken we in de volle breedte aan vermindering van regeldruk en vereenvoudiging van procedures. De ervaring leert dat het verbeteren van dienstverlening een continu proces moet zijn, steeds weer in dialoog met onze klanten, in dit geval ondernemers en, in het verlengde daarvan, hun (beoogde)werknemers.

7. Aanpak en uitvoering

Aanpak

In onze Stadsvisie beschreven we het al. Het gaat niet meer om de organisatie, maar om de verbindingen tussen organisaties op individueel niveau, in netwerken. Daarbij hanteert de stad het uitgangspunt dat “wat in het netwerk kan, gebeurt in het netwerk”. Essentieel is dat partijen in de stad een bijdrage leveren aan deze economische kracht en dat mensen participeren. Dat kan niet zonder verbindingen te maken, tussen onderwijs en arbeidsmarkt bijvoorbeeld.

Bij het opstellen en uitvoeren van een Economische Innovatie Agenda ligt de eindverantwoordelijkheid bij de gemeente. De gemeente zet hierin steeds meer in op samenwerken, elkaar versterken, ondersteunen en faciliteren. Daarom is meedoen ook meebeslissen en mee uitvoeren.

De verschillende leden van de ERN inspireren elkaar en benutten elkaars kennis. Daarbij wordt maximaal gezocht naar mogelijkheden tot samenwerking en versterking. Dit vertaalt zich met name op concrete, grotere projecten, waaraan de leden van de ERN capaciteit en middelen verbinden. Daarom hebben zij op deze projecten een belangrijke stem en vindt besluitvorming over inzet op deze projecten ook binnen de ERN plaats. De inzet vanuit de gemeente vindt plaats binnen de vastgestelde kaders uit deze Economische Innovatie Agenda.

Voor iedere programmalijn geldt dat meerjarig een structurele inzet nodig is. Als het groeipad voldoende perspectief vertoont kunnen de programmalijnen doorgetrokken worden over een langere periode. Langdurig commitment vergroot de kans op succesvolle economisch innovatie en ontwikkeling binnen de programmalijnen. Het gaat hierbij om netwerkvorming, het versterken van verbindingen, het inzetten van reguliere geldstromen als katalysator voor innovatieve producten, nieuwe financiële middelen en instrumenten, het wegnemen van barrières en het faciliteren van ondernemers.

Deze agenda is geen eenmalig statisch document. De agenda wordt een combinatie van lopende ontwikkelingen en nieuwe impulsen en er komen gedurende de komende jaren projecten bij en projecten worden afgerond.

Rol ERN

Overheid, ondernemingen, onderwijs en onderzoeksinstituten hebben de handen ineen geslagen. De ERN geeft richting, focus en samenhang aan de uitvoering. Zij verrijkt programmalijnen en businesscases met haar eigen kennis en netwerken. Hiermee kunnen ze elkaars mogelijkheden bij elkaar brengen om nieuwe impulsen te geven aan vernieuwend ondernemerschap. De ERN maakt zich sterk voor de economische toekomst van de stad. De ontwikkeling en realisatie van projecten binnen de Economische Innovatie Agenda wordt daarmee een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de vier O's. Government verschuift naar governance: een meer op samenwerking gericht stijl van besturen. Het is een samenwerking op basis van gelijkwaardigheid. Deze gezamenlijke verantwoordelijkheid is vernieuwend en grensverleggend voor de aangesloten partijen. De ERN is de motor in een projectenmachine, waarmee steeds weer innovatieve projecten worden ontwikkeld en tot uitvoering gebracht.

Om te komen tot effectieve samenwerking zullen afspraken worden gemaakt over bijvoorbeeld de wijze van besluitvorming over de inzet van middelen voor projecten. Er is door onderwijs, bedrijfsleven en overheid al energie gestoken in het genereren van samenwerkingsvoorstellen en businesscases. Op initiatief van de ERN is een eerste selectie van kansrijke initiatieven tot business cases ontwikkeld. Deze zijn gestart of kunnen op korte termijn tot uitvoering worden gebracht. Het

zijn initiatieven die door hun scope, financieringsbehoefte en impact relevant zijn. Een toenemend aantal andere businesscases en initiatieven is in voorbereiding.

De gezamenlijke verantwoordelijkheid geldt zowel voor het spoor 'Versterken wat sterk is', als voor 'basis op orde', maar de rolverdeling is wel anders:

- Versterken wat sterk is: de programmalijnen zijn het afwegingskader voor gezamenlijke projecten en programma's van ERN-partners en voor de inzet van middelen (geld en tijd) van zowel gemeente als partners (incl middelen die van gemeente Nijmegen van de provincie ontvangt.). In de ERN worden projectportefeuilles uitgewerkt. Het College verantwoordt zich jaarlijks over de inzet van de gemeentelijke middelen op basis van het kader uit deze agenda. De projecten worden zo veel als mogelijk voorbereid en opgeladen met en door de leden van de ERN. Zo dragen de leden bijvoorbeeld bij aan het verrichten van analyse en onderzoek, waarvan de resultaten de basis gaan vormen voor nieuwe projectvoorstellen. Zo is er al een samenwerkingsverband tot stand gekomen tussen Berenschot en Haskoning, waarin trainees en pensionado's gezamenlijk analyses op de programmalijnen in deze agenda kunnen gaan verrichten.
- Basis op orde: De organisatie en verantwoording over 'basis op orde' is primair een gemeentelijke verantwoordelijkheid en loopt via de reguliere programma's van de gemeente Nijmegen. In de reguliere programma's zijn activiteiten opgenomen die bijdragen aan het realiseren van de Economische Innovatie Agenda. De ERN levert input voor gerichte activiteiten in het kader van de basis op orde, activiteiten die ondersteunend moeten zijn aan de realisatie van projecten binnen spoor 1 (Versterken wat sterk is).

Wij kiezen niet voor een nieuwe uitvoeringsorganisatie, maar zetten in op de huidige structuur van samenwerking, die we steeds verder intensiveren.

8. Middelen

Voor de economische opgave van Nijmegen en de regio is een innovatie agenda nodig met commitment van veel partijen. Het programma biedt ruimte voor nieuwe benaderingen en instrumenten, ook op financieel vlak. Door publiek-private samenwerking te stimuleren beogen de overheden maximaal particulier initiatief en privaat kapitaal te mobiliseren, waarbij er een mix ontstaat tussen publieke bijdragen en private inzet gekoppeld aan verantwoordelijkheid. Ondanks dit streven wijst de praktijk uit dat de noodzakelijke randvoorwaarden niet zonder overheidsondersteuning realiseerbaar zijn. Bijzondere, niet-reguliere inspanningen zijn nodig om optimaal in te zetten op de dynamiek en groeipotentie van het bestaande bedrijfsleven, het bedrijfsleven in de regio en de in ontwikkeling zijnde clusters.

Aan de Economische Innovatie Agenda koppelen de partners gezamenlijk middelen om innovatieve projecten tot uitvoering te kunnen brengen. Het gaat er hierbij om om succesvolle innovaties mogelijk te maken.

Financieel kader voor de projecten

In het stadscontract dat wij met de provincie hebben gesloten is één van de beschreven programma's het programma "Versterken kenniseconomie". De provincie stelt gelden beschikbaar in het kader van het Prioritaire Programma Topsectoren, met als voorwaarde cofinanciering van de zijde van de gemeente en een inspanningsverplichting om ook bij derden cofinanciering te realiseren. De nieuwe werkwijze met onze partners in de ERN heeft dit in zich. Onze partners dragen in verschillende vormen bij, hetzij financieel, hetzij in termen van capaciteit of bijvoorbeeld door het delen van kennis en ervaring.

Gezien de omvang van de ambitie (10.000 extra arbeidsplaatsen) is het reëel te stellen dat de overheden gezamenlijk middelen (w.o. financiering) inzetten om de Economische Innovatie Agenda uit te voeren. De ambities zijn te omvangrijk voor één overheid. Provincie en gemeente willen daarom hun mogelijkheden en middelen combineren. De inzet van middelen kan bestaan uit verschillende zaken: investeringen, 'know how', netwerkvorming, wegnemen van barrières, instrumenten en capaciteit.

Voor de inzet van middelen voor projecten hanteren we een verdeelsleutel waarbij de overheden gezamenlijk de helft van de middelen bijdragen en onze partners in de projecten de andere helft van de noodzakelijke middelen. In 2013 zijn we gestart met projecten anticiperend op de focus van deze agenda. Daarin hebben we ook financieel geïnvesteerd. Nu kijken we 4 jaar vooruit (2014 t/m 2017) en koersen we op het niveau van de programmaliijnen op een inzet van € 1.000.000,- aan provinciale middelen, € 1.000.000,- aan gemeentelijke middelen en €2.000.000,- aan bijdragen van onze partners in de projecten. Voor ons betekent dat indicatief een inzet van €250.000,- per jaar voor de jaren 2014, 2015, 2016 en 2017. De verdeling over de jaren laten we afhangen van de omvang van de projectenportefeuilles.

Vanuit de gemeente stellen wij capaciteit beschikbaar voor de coördinatie op de uitvoering van de Economische Innovatie Agenda. Daarnaast leveren we capaciteit in projecten. Onze partners in de ERN leveren capaciteit en/of middelen op projectniveau. De gemeente zet financiële middelen in, nu nog uit bestaande begrotingsmiddelen. Dit hebben we tot nu toe al gedaan voor projecten die in 2013 al zijn gestart of die in 2014 zullen gaan starten.

Voor 2014 financieren we de gemeentelijke bijdrage voor projecten die passen binnen deze Economische Innovatie Agenda nog vanuit bestaande programma's (indicatief totaal €250.000,-). Daarnaast zetten we in op een uitbreiding van onze acquisitiecapaciteit. Voor de begrotingsvoorbereiding van 2015 en verdere jaren wordt een separaat voorstel ontwikkeld om een financiële impuls te kunnen geven aan verdere gezichtsbepalende innovaties binnen de kaders van deze agenda. Daarbij denken we nu aan een bedrag van €250.000,- per jaar. Gezien het belang dat Europa, Rijk en Provincie hechten aan de uitvoering van het Topsectoren en innovatiebeleid, gaan we er vanuit dat er ook na 2015 nieuwe provinciale middelen beschikbaar komen.

9. Overzicht programmalijnen, projectportefeuilles en reeds gestarte projecten

In onderstaand overzicht zijn sporen, programmalijnen, projectportefeuilles en gestarte projecten naast elkaar gepresenteerd. We zetten in op een sturingsmodel waarin de verschillende partners de ontwikkeling van projecten stimuleren en de uitvoering daarvan volgen. In het overzicht is een deel van reeds gestarte projecten ter illustratie opgenomen.

Sporen	Programmalijnen	Projectportefeuilles	Gestarte en ingediende projecten	
Spoor 1: Versterken wat sterk is	Technologie: ontsluiten van kennis	Realiseren van innovaties op moleculaire diagnostiek, robotics, eHealth	<ul style="list-style-type: none"> • Co-creatie in Zorginnovatie • Graphene Industrial Platform 	
		Nieuwe Product Markt Combinaties	<ul style="list-style-type: none"> • Chiptechnologie in de Zorg • Parkinsonnet • Crossover Clustering 	
	Bedrijvigheid: realiseren van nieuwe bedrijvigheid/werkgelegenheid	(Inter)nationale partners		
		Start ups	<ul style="list-style-type: none"> • ZZP-ers in Health&Education • Back 2 Business 	
		Acquisitie/aantrekken nieuwe vestigingen	<ul style="list-style-type: none"> • Vergroten acquisitieslagkracht • JOINT (Joined Orthopaedic Innovators Netherlands) • Herontwikkeling terrein GDF Suez Centrale Gelderland 	
		Faciliteren groei van bedrijven in het Cluster Health & Education	<ul style="list-style-type: none"> • Doorontwikkeling NTC 	
		Human Capital: kennis en talent, voldoende gekwalificeerd personeel	Aantrekken topkenniswerkers	<ul style="list-style-type: none"> • Regionaal Expat platform • Nieuwbouw Internationale School • Online informatievoorziening • Communitybuilding • Adequate huisvesting
		Excellentie in onderwijs	<ul style="list-style-type: none"> • Beurzenplan Betatechniek 	
		Verbetering aansluiting onderwijs –	<ul style="list-style-type: none"> • Onderwijsvisie projecten 	

		arbeidsmarkt (witte vlekken)	• Over bruggen.
	Internationale profilering: branding Nijmegen	Internationale branding Nijmegen	• Vrede van Nijmegen Penning • Green Capital Award
		Congressen/seminars	• Nijmeegse seminars/colloquia
		Duurzame oplossingen	• Power2Nijmegen
	Duurzaamheid	Duurzame bedrijventerreinen	
Spoor 2: De basis op orde	Bereikbaarheid	Doelstellingen Mobiliteit en regionale samenwerking	
	Aantrekkelijk woon- en leefklimaat	Doelstellingen Economie- en toerisme, Cultuur, Sport, Openbare Ruimte en Wijken	• Over bruggen
	Dienstverlening	Accountmanagement	• Intensiveren accountmanagerschap voor cluster Health & Education • Maatwerk dienstverlening ZZP-ers

10. Monitoring en evaluatie

In paragraaf 4.1 hebben we een aantal kwalitatieve en kwantitatieve doelstellingen geformuleerd . De realisatie van deze doelstellingen zullen we jaarlijks evalueren. We rapporteren over de inzet van middelen en de stand van zaken op de geformuleerde doelstellingen bij de jaarrekening, deels beschrijvend waar het om de kwalitatieve doelstellingen en projecten gaat, deels kwantitatief aan de hand van onderstaande indicatoren.

2014	2015	2016	2017	2018	2019	Doelstellingen 2020
						1 topkennisinstelling
1	2	1	2	1	2	10 top internationale bedrijven
15	15	15	15	15	15	100 MKB bedrijven
150	150	150	150	150	150	1000 hoogwaardige arbeidsplaatsen
1500	1500	1500	1500	1500	1500	10.000 structurele arbeidsplaatsen

Aan de gemeenteraad van Nijmegen
Korte Nieuwstraat 6
6511 PS Nijmegen

Onderwerp: Economische Innovatie Agenda

Nijmegen, 28 januari 2014

Geachte leden van de raad,

In 2012 zijn wij gestart met een oriëntatie op en invulling van onze rol als leden van de Economische Raad Nijmegen. Wij hebben ons, vanuit de optiek van onze verschillende bedrijven en instellingen, gericht op het identificeren van onze gezamenlijkheid en onze verschillen en het bepalen van een strategie om onze krachten te bundelen. Die strategie moet er toe leiden dat wij samen als ERN, maar ook binnen en tussen onze eigen organisaties, dwarsverbanden leggen om tot succesvolle innovaties te komen. Die innovaties bieden voor elk van onze organisaties weer kansen, niet alleen in termen van kennis – kunde - kassa, maar ook in termen van bredere maatschappelijke doelstellingen op het gebied van werkgelegenheid.

Wij concluderen dat het realiseren van gezamenlijk commitment, van netwerken waarin we eenvoudiger tot dwarsverbanden komen en de vertaling hiervan in concrete acties, een langjarig traject is. We zijn de afgelopen periode gestart met op lopende projecten meer massa te maken en daarnaast hebben we gezamenlijk nieuwe projecten opgestart. De eerste ervaringen daarin zien wij als zeer positief.

In onze vergadering van 8 januari jl. hebben wij, samen met uw burgemeester en wethouder Economie en Toerisme, gesproken over de koers, inhoud, inzet en werkwijze, zoals beschreven in de Economische Innovatie Agenda 2020. Daarbij hebben wij allen aangegeven dat wij ons hierin herkennen en ook de verantwoordelijkheden willen nemen, die aan de nieuwe werkwijze en rolverdeling zijn verbonden.

Vervolgvel
1

Wij verwachten in deze unieke samenwerking samen goede resultaten te kunnen boeken.

Hoogachtend,

Ir. P. Besselink

Dr. C.P. Boele

Prof. Dr. Th.W.A. Camps

Mr. G.R.C. Dierick

Drs. C.F. van Eert

Drs. W.L.M. de Koning

R.P.A. Migo

Drs. E. de Rooij

Prof. Dr. M. Samsom

Prof. Dr. E.M. Sent